

Drift

En fallstudie av en grafisk roman

Drift
A case study of a graphic novel

LUNDS
UNIVERSITET
Campus Helsingborg

Examensarbete:
Susanne Samuelsson

Handledare:
Christina Erneling

© Copyright Susanne Samuelsson

IKS
Lunds universitet
Campus Helsingborg
Box 882
251 08 Helsingborg

Tryckt av Media-Tryck

Sammanfattning.

Arbetets art: Magisteruppsats, Institutionen för Kommunikationsstudier, Lunds universitet

Titel: "Drift - En fallstudie av en grafisk roman".

Författare: Susanne Samuelsson

Handledare: Christina Erneling

Den feministiska serien *Drift* lanserades under våren 2007 av Kolik Förlag som en första del i ett projekt kallat *Femisex*. Det var en berättelse om sex och relationer och boken innehöll teman som till exempel objektivering av män och alternativ till heteronormen. Denna uppsats belyser bokens innehåll, format och kommunikationsutmaningarna i mötet med media. Målet med uppsatsen är att undersöka boken ur nämnda aspekter genom formen av en fallstudie för att sedan utveckla och förbättra den externa kommunikationen för framtida boklanseringar.

Nyckelord: Kommunikation, serier, bokförlag, fallstudie, media, Lunds universitet

Abstract.

Description of paper: Master of Communication project, Department of Communication studies, Lund University

Title: "Drift - A case study of a graphic novel".

Author: Susanne Samuelsson

Tutor: Christina Erneling

The feministic comic *Drift* was introduced in spring 2007 by Kolik publishing house as the first part of a project called *Femisex*. It was a story about sex and relations and the book contained such topics as objectification of men and alternatives to the heterosexual norm. This paper illustrates the content and format of the book and the communication-challenges in the meeting with the media. The aim of the paper is to examine the book through the mentioned aspects in the form of a case study, in order to develop and improve the external communication for future book launches.

Keywords: Communication, comics, publishing house, case study, media, Lund University

Förord.

Föreliggande examensarbete har kommit till som ett resultat av ett samarbete med Kolid förlag. Arbetet har genomförts under våren 2008 som en magisteruppsats vid Lund Universitet, Institutionen för Kommunikationsstudier.

Innehållsförteckning.

1. Inledning.

- 1.1 Bakgrund 1
- 1.2 Syfte 1
- 1.3 Frågeställningar 2
- 1.4 Metodredovisning 2
- 1.5 Materialredovisning 3

2. Teori för analys av *Drift*.

- 2.1 Teori rörande innehåll och budskap 4
 - 2.1.1 Seriehistorik 4
 - 2.1.2 Allmänt om sexserier 4
 - 2.1.3 Ett dramaturgiskt perspektiv på berättande 5
- 2.2 Bildkommunikativ Teori 6
 - 2.2.1 Seriens uppbyggnad och komponenter 6
 - 2.2.2 Textens roll i en serie 9
 - 2.2.3 Bilden som förmedlare av budskap och hur vi tolkar den 10
 - 2.2.4 Formgivning av ett bokomslag 11

3. Teori för analys av mottagande och presentation i media.

- 3.1. Grundtanken i den hermeneutiska teorin 12
 - 3.1.1 Tolkningen och dess funktion 12
 - 3.1.2 Den hermeneutiska cirkeln 14
- 3.2 Målgruppformuleringens och mediets betydelse för lanseringen 15

4. Analys av *Drift*.

- 4.1 Analys av innehåll och budskap 16
 - 4.1.1 Analys av *Drift* ur ett dramaturgiskt perspektiv 16
 - 4.1.2 Teman i *Drift* 18
 - Objektifieringen av mannen 18
 - Objektifieringen sett ur ett maktperspektiv 19
 - Frågåendet av heteronormen 20
- 4.2 Bildkommunikativ analys av *Drift* 21
 - 4.2.1 Det humoristiska anslaget 21
 - 4.2.2 Objektifieringen av mannen sett ur en bildkommunikativ aspekt: Fotograferingen i skogen 23
 - 4.2.3 Maktperspektivet sett ur en bildkommunikativ aspekt: Robert och Sigrid 24
 - 4.2.4 Maktperspektivet sett ur en bildkommunikativ aspekt: Pyret och Lena 26
 - 4.2.5 Frågåendet från heteronormen sett ur en bildkommunikativ aspekt: Smörgåsförsäljaren 27
 - 4.2.6 Analys av *Drifts* omslag 29

5. Analys av *Drifts* mottagande och presentation i media.

- 5.1 Analys av recensioner 31
 - Arbetarbladet 31
 - Dagens bok 32
 - Klubb Idyll 32
 - Komika magasin 33
 - Arbetaren 33
 - Dikt och tankar 33
 - Sekventiellt 34
 - Nittonde stolen 34
 - Sammanfattande analys av recensioner 34
- 5.2 Analys av intervjuer 35
 - Svenska Dagbladet 36
 - Helsingborgs Dagblad 36
 - Trelleborgs Allehanda 36
 - Sydsvenskan 36
 - Sammanfattande analys av intervjuer 37

- 5.3 Analys av övrig presentation av *Drift* 38
- 5.3.1 Pressmaterial: Recensionstext 37
- 5.3.2 Pressmaterial: Pressmeddelanden 38
- 5.3.3 Femisex-bloggen 38
- November 39
- December 39
- Januari 40
- Februari 40
- Mars 41
- April 41
- Maj 41
- Juni 42
- Juli 42
- Augusti 42
- 5.3.4 Sammanfattande analys av övrig presentation 42

6. Avslutning.

- 6.1 Slutdiskussion 43
- 6.2 Sammanfattning av förslag 48
- 6.3 Råd för fortsatt forskning 49

7. Källförteckning.

- Litteratur 50
- Artiklar och övriga texter 50

8. Bilagor.

- 8.1 Bilaga 1: Bildrutor från *Drift* 51
- 8.2 Bilaga 2: Intervjufrågor 61

1. Inledning.

I maj 2007 släpptes boken *Drift* på Kolik Förlag. *Drift* är ett seriealbum som handlar om sex och relationer och det är en del av förlagets *Femisex*-projekt, som kort sagt är en bokserie som vill bryta med ”den astråkiga patriarkala kulturen”. I formen av en feministisk sexserie lanserades *Drift* under våren 2007 av tecknarna Liv Strömquist och Jan Bielecki, tillsammans med Kolik Förlag. Våren 2008 startar arbetet med nästa bok i serien, den går än så länge under arbetsnamnet *Drift 2*.

1.1 Bakgrund.

Kolik förlag är ett Malmö/Stockholmsbaserat förlag som inriktar sig på tecknade serier. Deras målsättning är att släppa främst grafiska romaner, alltså böcker i tecknad serieform. Ett av deras projekt är bokserien *Femisex*. Bakom projektet står Koliks delägare Fabian Göransson och tecknarna Liv Strömquist och Jan Bielecki. Idén till projektet tog sin form under en bokmessa hösten 2006 då serietecknaren Liv Strömquist fick en idé om att kombinera en femtiotalstil i form av Starletestetik med ett feministiskt innehåll. Fabian Göransson – delägare i Kolik förlag- sammanförde henne i samband med detta med tecknaren Jan Bielecki. Starlet är en tidning som riktar sig till unga kvinnor och som åtminstone förr främst handlade om kärlek och relationer. Starletestetiken är ett format som enligt de inblandade känns tillgängligt och igenkännbart. Estetiken hämtar inspiration från femtiotalet med visuellt tilltalande former och människor och ett formspråk som känns retro. De inblandade i *Femisex* ville alltså kombinera detta med ett feministiskt budskap, för att på så sätt sammanföra en lättillgänglig form med ett dynamiskt innehåll. Den första delen av *Femisex* släpptes i maj 2007 under namnet *Drift* och under våren 2008 startar arbetet med *Drift 2* som är arbetsnamnet på nästa bok i serien. Enligt Fabian Göransson passar *Drift* väl in på hur han tycker att serier borde vara. Det finns få grafiska romaner i Sverige, det finns därför ett tomrum att fylla.

Målgruppen för *Drift* är primärt heterosexuella kvinnor som enligt de inblandade inte varit en viktig del av målgruppen för tidigare serier med sexuellt innehåll, sekundärt vänder den sig till ”alla”, men kanske främst människor i åldern 15-35. *Drift* trycktes i ca 3000 exemplar och av dessa har 2000 hittills sålts (i skrivandets stund) vilket får anses som en hög siffra för ett förlag av Koliks storlek.

Lanseringen av *Drift* innefattade främst en blogg: *Femisex*-bloggen där man kunde följa det pågående arbetet. *Drift* lanserades även genom pressmaterial, föredrag och genom ett temanummer av *Cigarett* som är en så kallad väggtidning. Projektet fick uppmärksamhet i media i form av recensioner och intervjuer.

För mig var målsättningen att skriva en uppsats om något som känns relevant för mig och jag ser även en utmaning i att skriva för en uppdragsgivare som har behov av mitt slutresultat, särskilt eftersom ett förlag av Koliks storlek inte i nuläget har möjlighet att hyra in till exempel kommunikationskonsulter och liknande. Samtidigt fick jag genom detta samarbete utveckla mina kunskaper i textanalys och visuell analys.

1.2 Syfte.

Syftet med denna uppsats är att analysera *Drift* och Kolik Förlags lansering av nämnda bok genom formen av en fallstudie. Detta kommer att mynna ut i en slutsats gällande hur budskapet i *Drift* presenterats och mottagits i media samt hur detta kan utvecklas och förbättras inför kommande boklanseringar. Jag kommer att analysera boken ur ett bildkommunikativt perspektiv, och även undersöka komponenter och teman i bokens handling. Jag kommer också undersöka hur *Drift* lanserades i och mottogs av media. Analysen sker med andra ord utifrån olika aspekter; det bildkommunikativa, bokens

innehåll, mottagandet i media och presentationen av *Drift*. Uppsatsen ska i slutändan vara relevant dels för Kolik Förlag, som hjälp inför kommande projekt, men även för till exempel andra förlag i främst seriebranschen. Syftet med den bildkommunikativa analysen av *Drift* och analysen av innehållet i boken är främst att ge mig själv, läsare av denna uppsats och de inblandade i projektet en bild av hur komponenterna i budskap, form och innehåll förmedlats samt att skapa en grund för min fortsatta analys.

1.3 Frågeställningar.

En fråga jag primärt vill besvara i denna uppsats är:

Hur har Drifts innehåll och form kommunicerats? Detta sker dels genom bild och textanalyser där jag undersöker bokens serieformat, dess teman och handling. Jag analyserar även Kolik Förlags pressmaterial och blogg. En annan viktig fråga är; *Hur har boken, dess form och innehåll, mottagits av media?* Detta undersöker jag genom en analys av recensioner och intervjuer i pressen och på nätet. Detta leder till en slutsats som besvarar frågan: *Vad kan utvecklas och förbättras gällande den externa kommunikationen inför framtida boklanseringar?*

Jag har valt att fokusera på mottagandet i media, av journalister. Detta gör jag av ett primärt skäl; det har i mina intervjuer med de inblandade framgått att det var i detta skede de stötte på flest utmaningar. Mottagandet från läsarna gick däremot som planerat. Budskapet kommunicerades utan större problem på det området medan det i kontakten med media uppstod fler hinder, gällande till exempel hur budskapet i *Drift* tolkades och hur man förhöll sig till serieformatet (något jag går närmare in på i min analys). Därför anser jag det vara mest relevant att fokusera på detta.

1.4 Metodredovisning.

Jag kommer att skriva uppsatsen i form av en kvalitativ fallstudie. Denna metod anser jag vara lämplig av flera olika skäl. Min problemställning handlar om en specifik företeelse; ett förlags lansering och presentation av sig självt och en bok, men den belyser även ett generellt problem. Jag kan alltså genom att använda mig av denna metod gå in och analysera på djupet. Det jag kommer fram till kan sedan användas dels av uppdragsgivaren men det är också applicerbart på branschen i allmänhet.

Forskarens subjektiva tolkning anses inom denna metod vara en tillgång och inte en belastning. Jag är personligt insatt i frågorna jag berör (serier, feminism och kommunikation), både genom min utbildning och genom personligt intresse, därför är det av vikt att jag får använda detta i min uppsats. Fallstudien passar därför ypperligt som metod. Jag kommer i uppsatsen bland annat använda mig av hermeneutik, dramaturgisk analys och en bildanalys som baseras på seriens uppbyggnad kombinerat med bildanalytiska teorier. Det tycks inte finnas en allmänt vedertagen begreppsapparat för hur serier kan analyseras, jag har därför valt att använda mig av begrepp som finns inom bland annat konstvetenskap och marknadsföring gällande hur jag undersöker *Drift*. Jag har alltså använt mig av begrepp från den sortens bildanalyser som görs av till exempel konst eftersom serier ju också faller under den kategorin.

Jag har under arbetets gång gjort semistrukturerade intervjuer med de inblandade i projektet; Fabian Göransson, Jan Bielecki och Liv Strömqvist. Jag har valt denna typ av intervjufrågor eftersom jag anser att de lämpar sig bäst när man som intervjuare är insatt i det ämne man söker information om. För att kunna använda en kvalitativ metod som den jag valt krävs viss kunskap i ämnet vilket jag anser mig ha. Jag har därför kunnat sträva efter en viss frihet i frågorna men samtidigt behövt en viss struktur för att kunna styra intervjuerna i en riktning där jag kunnat få den information jag behöver för min analys. Av praktiska skäl (till exempel tidspress) har en del av intervjuerna skett via e-post. Samtliga

intervjuer har främst fungerat kompletterande för min analys och deras primära syfte har varit att initialt sätta fingret på de kommunikationsproblem som de inblandade upplevt under lanseringens gång. Utöver detta har jag dock citerat dessa intervjuer enstaka gånger i uppsatsen. Intervjufrågorna presenteras i Bilaga 2.

Det smala urvalet motiveras med att de tre personer jag intervjuat är de som haft störst inblick i arbetsprocessen från början till slut. Fabian Göransson är delägare i förlaget, Jan Bielecki har tecknat serien och Liv Strömqvist har skrivit manus och det är även hon som är initiativtagare till *Drift*. Jag har fortsatt ha kontinuerlig och informell kontakt med de inblandade under arbetets gång (efter intervjuerna) vilket underlättat eftersom jag på så sätt kunnat komplettera med frågor som uppstått under processen. Utöver nämnda informanter finns fler personer som på ett eller annat sätt arbetat med *Drift*, men då deras inblick varit relativt liten väljer jag att inte ta med dessa, eftersom det då finns risk för irrelevanta tolkningar av skeendet och processen.

Gällande analysen av de inblandades presentation av *Drift* har jag gjort valet att fokusera på blogg och pressmaterial på grund av att detta material har haft störst räckvidd. Jag har därför utelämnat en undersökning av föredrag och *Cigarett*(en väggtidning som hade boken som tema i ett nummer). Det har dessutom inte funnits utrymme eller tid för att hitta relevant material kring de utelämnade presentationerna.

1.5 Materialredovisning.

För att få en bild av hur de inblandade i *Drift* upplevde arbetet med den och påföljande lansering har jag som tidigare nämnts genomfört semistrukturerade intervjuer med Fabian Göransson, Liv Strömqvist och Jan Bielecki. Det som framkommit i dessa intervjuer är en del av mitt material. Jag har även använt mig av material i form av recensioner, pressmaterial, intervjuer publicerade i press samt relevant litteratur inom visuell analys och hermeneutik etc.

För att kunna få ett teoretiskt underlag inför besvarandet av de frågor jag ställt mig angående innehåll och budskap i *Drift* har jag använt mig av Bo Bergströms bok ”*Effektiv visuell kommunikation*” (1998) varifrån jag bland annat hämtat teori om dramaturgi. Denna bok har jag även använt för att skapa en bildkommunikativ grund inför min analys. Jag har dock inför detta främst använt mig av två böcker som grundligt går igenom serien som medium, dels för att få en bra teoretisk bas inför att undersöka *Drift* bildanalytiskt men också för att förmedla en fördjupad bild av seriens uppbyggnad och komponenter för att på så sätt underlätta för läsare som inte har erfarenhet av detta medium. Dessa två böcker är ”*Understanding comics*” av McCloud, S (1994) och ”*The language of comics*” av Saraceni, M (2003). Nämnda böcker ger en ingående bild av serien vilket gör att uppsatsen även kan uppskattas av de som inte är insatta i ämnet. För att komplettera med historik kring serier har jag använt ”*Comics; den stora serieboken*” av Andreasson, J(medarbetare) (1986) och för att få in teorier mer specifikt kring bokomslag har jag läst ”*Förlagsboken*” av Hammarskiöld, G. & Pettersson, Lars E (2001).

För att undersöka lansering och mottagande av *Drift*, har jag utgått från en hermeneutisk teori för att analysera till exempel blogginlägg, intervjuer och recensioner. De böcker jag använt för detta är ”*Tolkning förståelse vetande*” av Ödman, C-J (1994) och ”*Den skapande läsaren - hermeneutik och tolkningskompetens*” av Wikström, B (2005).

2. Teori för analys av *Drift*.

2.1 Teori rörande innehåll och budskap.

I detta avsnitt fokuserar jag på *Drifts* innehåll och budskap. Jag anser att det mest relevanta är att analysera handlingen i *Drift* ur ett dramaturgiskt perspektiv, jag presenterar därför här grunderna i dramaturgiskt berättande. Det är också av vikt att presentera lite historik kring serier och sexserier och hur de har sett ut genom tiderna.

2.1.1 Seriehistorik.

Redan i det gamla Egypten användes kombinationer av bilder för att berätta en historia, och även i andra forntida kulturer var sekvenser av bilder ett sätt att kommunicera narrativt. Serien i det format som vi idag är vana vid kom dock först i den andra halvan av 1800-talet, i England. 1884 publicerades den första seriestrippen och 1890 kom den första återkommande serien; *Comic Cuts*. Serier blev snabbt ett dagligt inslag i pressen och på 30-talet började serier från tidningarna ges ut i särskilda böcker. Vid den här tiden skapades figurer som Tarzan och Musse Pigg. 1935 släpptes den första serieboken som inte var baserad på strippar från tidningar och efter detta kom flera andra publikationer som till exempel *Mickey Mouse Magazine* och *King Comics*. Samtidigt började serier bli populära även i USA, Belgien, Frankrike, Italien och Spanien och det var nu figurer som Tintin såg dagens ljus. Superhjältar var särskilt populära på 30 och 40-talet men vid 40-talets slut började deras popularitet svalna. Istället riktades intresset mot serier som innehöll brott och skräck, och de fick även en mer vuxen publik. Samtidigt oroade sig många över att serier hade en dålig inverkan på barn och kampanjer genomfördes för att stoppa mediet. Detta ledde till att man införde censur för vissa serier på 50-talet.

På 60-talet upplevde superhjältarna ett återuppvaknande men nu började även mer experimentella serier bli populära, de sistnämnda gick under samlingsnamnet *Comix* och de hjälpte till att skapa en mer konstnärlig och intellektuell status för serier.

Den första grafiska romanen publicerades i slutet på 70-talet; ”*A contract with god*” av Will Eisner och detta underströk än mer att serier inte enbart riktade sig till barn. Sedan dess har allt fler vuxenserier kommit ut på marknaden¹.

På 70-talet blev Tintin och andra europeiska seriealbum populära i Sverige. 1979 startade två i sammanhanget viktiga tidningar; *Galago* och *Svenska serier* och även detta hjälpte till att attrahera vuxna läsare till mediet. Under nittiotalet uppstod en svacka på marknaden, både gällande tidningar och gällande albumutgivning. Idag finns dock en stor mångfald i den svenska serievärlden med många tecknare som gör till exempel självbiografiska serier. Utländska influenser som Manga bidrar till denna mångfald.

2.1.2 Allmänt om sexserier.

Så kallade sexserier har nog funnits lika länge som serien funnits som medium. Med sexserie avser jag i detta avsnitt en serie som tar upp ämnet sex. Det finns givetvis sexserier med olika syften, vissa är rent pornografiska, andra har helt andra ändamål, kanske att väcka debatt kring en viss fråga. *Drift* utger sig inte för att vara en rent pornografisk serie. De inblandade vill dock att den ska vara en underhållande serie med ett sexinnehåll. För att placera den i ett relevant sammanhang anser jag ändå att det är av vikt att ta upp allmän historik kring sexserier, särskilt som jag i min diskussion ämnar ta upp att en del mottagare ansåg att *Drift* innehöll för lite sex för att ”få” kallas en sexserie och eftersom boken på omslaget benämns som en sådan.

¹ Saraceni, M. (2003) *The language of comics* s. 1 ff.

Sexserier, i betydelsen pornografiska serier, har alltså funnits sedan seriernas begynnelse även om de av förklarliga skäl inte publicerats i dagspressen. På 30-talet importerades de till USA från Mexico och Cuba i formen av så kallade *8-pagers* (även kallade *Tijuana Bibles*) och distribuerades sedan från hand till hand. Oftast handlade de om kända figurer eller filmstjärnors sexliv. Det finns ca 700 kända *8-pagers* och man tror att dessa gjordes av högst 10 olika tecknare. Historierna i dessa häften var enkla och handlade mest om att visa så mycket könsorgan som möjligt. Med tiden fortsatte man att skildra kända figurers sexliv men det kom mer att handla om att chockera och protestera mot samhället, snarare än att fungera rent pornografiskt. Eftersom Disneys figurer var mest populära att avbilda i detta avseende så ledde det dock inte till att serier blev mer frispråkiga överlag, då det stoppades av copyrightlagar innan det hann spridas till den stora massan.

Här bör nämnas att även om en serie inte är uttalat pornografisk så är den ofta full av sexuella symboler, som till exempel de flesta superhjältar i sina tigha trikåer. Detta innebär att det inom äventyrsgenren finns många ungar, eftersom det måste finnas utrymme för att skapa spänning mellan huvudpersonen och eventuella kvinnor. Jämlikheten får därför ofta stå tillbaka för intrigen och när en figur som *Spiderwoman* skapas är syftet snarare att finna nya målgrupper, inte att skapa jämvikt i fördelningen av män och kvinnor.

På 50-talet började en ny form av sexserier att spridas; de så kallade *bondageserierna*, estetiken i dessa påminde om den som fanns i samtida äventyrsserier. Dessa såldes blad för blad i mycket små upplagor och handlade alla om samma sak; kvinnor fastbundna på diverse olika sätt. Grovt våld (dock utan blod, sår och annat) blandades med oskuldsfullhet eftersom varken könsorgan eller bröstvårtor förekom i dessa serier. Framförallt speglade de den individuella tecknarens sexuella behov och de blev aldrig särskilt populära.

På sextioalet kom flera tjejserier riktade till män, dessa kännetecknades av ett sexuellt innehåll och den mest populära var *Barbarella*.

Sedan dess har ordet vuxenserie kommit att betyda en serie med sexuellt innehåll, oavsett vilken form detta kommer i och även om den inte innehåller mer sex än de flesta filmer och böcker. Det ”vardagliga” sexet har aldrig varit populärt att skildra i serier, det har snarare handlat om att visa sexuella aggressioner och sex kombinerat med våld. På sextioalet kom dock undergroundtecknare fram som valde att göra serier om mer personliga sexuella våndor och fantasier. Vid den här tiden började även kvinnliga tecknare synas allt mer, särskilt gällande detta ämne. Först kom deras serier som en motreaktion på vad de uppfattade som chauvinistiskt hos sina manliga kollegor men sedan blev det allt viktigare att skildra sin egen sexualitet. Serierna handlade till exempel om preventivmedel, abort och kärlekssorg i en högre utsträckning än männens. Dock fanns även kvinnor som tecknade serier mer fokuserade på rent sex, som i *Wet Satin* där ämnet var sexuella fantasier².

2.1.3 Ett dramaturgiskt perspektiv på berättande.

Dramaturgi är den berättarteknik som sker inom film, skönlitteratur och andra narrativa konstformer. Den centrala kärnan i dramaturgi är konflikten, denna är av stor betydelse i allt berättande. Det handlar om konflikter, kontraster och kamp. Dramaturgins regler fokuserar på att väcka publikens (eller läsarens) intresse och upprätthålla detta under berättandets gång. Berättande som sker enligt en dramaturgisk mall följer en dramatisk kurva. Först inleds handlingen med ett anslag där konflikten presenteras. I och med detta skapas en framåtrörelse som upprätthåller publikens intresse. Anslaget skapar förväntan, man blir nyfiken på vad som ska hända, det sätter även tonen inför vad som ska komma. Ett humoristiskt anslag förebådar en komedi till exempel. Anslaget visar även att vi som mottagare står inför en förändring eftersom man påverkas och blir berörd av att ta del av en berättelse. Dramatiken är stor i början av kurvan då anslaget presenteras, sedan mattas den

² Andreasson, J. (1986) *Boken om serier* s. 100 ff.

av något. I den lugnare delen som följer sker en fördjupning och ytterligare presentation av karaktärerna i berättelsen. Därefter följer en förhöjning av konflikten, en så kallad konfliktupptrappning och därefter sker konfliktförlösningen. Det hela kan liknas vid en berg-och-dal-bana. Anslaget och konflikten ska innefatta en del av konfliktförlösningen, man ska kunna ana sig till hur dramat ska fortsätta.

Man börjar ofta en berättelse genom att skapa en grundkonflikt till vilken personerna i historien måste förhålla sig, ur ett underläge. Vårt psyke fungerar som så att vi tar parti för den som befinner sig i underläge, och detta förstärks genom komplikationer på vägen, i form av olika hinder som ska övervinnas. Man framkallar känsloladdad identifikation hos mottagaren genom att mana till sympati för den som befinner sig i underläget. Mot detta kan man ställa en person som befinner sig i ett överläge. Personen i underläge ska dock inte verka befinna sig i en hopplös situation, det ska alltid finnas en chans till att han eller hon kan övervinna hindren. Konflikten handlar ofta om kampen mellan det goda och det onda. Ibland blir det trist om det bara är två parter inblandade i konflikten. Då kan man introducera en tredje person i berättelsen för att öka spänningen, det kan till exempel vara en ”räddare i nöden”.

Det finns olika faktorer som påverkar i vilken utsträckning mottagaren upprätthåller intresset för berättelsen. Ett överraskningsmoment är ett effektivt grepp inom dramaturgiskt berättande. Det kan till exempel ske i formen av något skrämmande som dyker upp från ingenstans, eller en chockerande hemlighet som plötsligt kommer upp till ytan. Dramat utvecklas på så sätt för mottagaren. Berättelsen ska utöver detta vara välstrukturerad och inte innehålla lösa trådar. Delarna i historien ska hålla ihop(eller åtminstone knytas ihop på slutet), annars tappar man lätt intresset.

Värt att nämna är också berättarperspektivet, som är viktigt för hur ett drama mottas. Det kan till exempel ske i tredje person, alltså att sändaren berättar *om* en person eller i första person, genom jagform. Perspektiven påverkar berättarens distans till historien³.

2.2 Bildkommunikativ Teori.

Detta avsnitt beskriver den teori som jag senare i uppsatsen kommer använda för att analysera *Drift* ur ett bildkommunikativt perspektiv. Det jag vill ha reda på är primärt; hur är en serie uppbyggd? Här avser jag främst vad en bildruta består av, hur samspelet mellan text och bild fungerar och vad komponenterna i en serie är. Här finns även ett avsnitt om bokomslag. Bokomslaget är ju ofta det första man ser av en bok, därför är det relevant att detta får bli en del av min analys. Eftersom en serie karaktäriseras av bilder ordnade i en sekvens anser jag att det även är viktigt att ta upp teori kring hur vi tolkar och uppfattar de bilder vi ser.

För att beskriva skeendena i kommunikationen mellan till exempel ett förlag och en läsare eller en bildskapare och den som ser bilden använder jag hädanefter begreppen *mottagare* och *sändare*, hämtade från ”*Effektiv Visuell Kommunikation*”. Mottagare avser den som tar emot ett budskap, kommunicerat genom till exempel en serie, och sändaren är den som förmedlar budskapet.

2.2.1 Seriens uppbyggnad och komponenter.

En serie består av en rad bildrutor i en sekvens. Det betyder att en bildruta inte är på samma plats som den förra, den är bredvid den, vilket gör att rutorna blir en del av en serie. Det som främst karaktäriserar serien som medium är att den innefattar både ord och bild och att

³ Bergström s. 64-72

uppbyggnaden alltså är i formen av en sekvensordnad följd av rutor. På engelska används termerna *comics* och *cartoon* för att särskilja mellan serier som består av en sekvens av bildrutor (*comics*) till skillnad från de som består av en enda ruta (*cartoon*). Jag kommer i fortsättningen använda mig av ordet serie i betydelsen *comics* eftersom det är den sortens serie uppsatsen handlar om.

Strukturen på en serie påminner om strukturen på en text, skillnaden är att serien består av en sekvens av bildrutor medan texten består av en sekvens av meningar. Sättet på vilket en bildruta är sammanlänkad med nästa kallas för *cohesion*, jag väljer att översätta detta med *sammanhållning*. Det avser alltså hur förhållandet mellan rutorna ser ut. Bildrutor sammanlänkas ofta av att det i rutorna finns gemensamma element, som till exempel samma figur, bakgrund eller byggnad som alltså återkommer i rutorna. En repetition av element skapar sammanhållning, viktigt att nämna är att detta inte bara kan gälla två rutor utan även flera rutor i en följd. En del av informationen vidareförmedlas alltså till nästföljande ruta, detta repeteras genom nästa ruta som även förmedlar ett stycke ny information och så vidare. På så sätt skapas en kedja av information samtidigt som serien upprätthåller en sammanhållning mellan bildrutorna⁴. Relationen mellan rutorna kan också förmedlas genom *coherence*, som jag översätter med *sammanhang* som till skillnad från sammanhållning inte avser repetitionen av element i bilden. Sammanhanget handlar om hur läsaren uppfattar och tolkar sekvensen av bildrutor. Denna process kan härledas till huruvida elementen i bilderna tillhör samma semantiska ämnesområde (till exempel en fest med vinglas, glada människor, musik etc.) eller att man i sin tolkning av bildrutorna försöker hitta en helhet vilket leder till att det skapas ett sammanhang mellan de rutor man tittar på⁵. Man accepterar ofta delen för helheten, man fyller med andra ord ut bilden i sitt huvud. Genom att observera delar kan man alltså uppfatta en helhet. Vi har förkunskaper om hur saker ska vara och se ut och vi använder oss av dessa när vi läser serier. Dessa förkunskaper påverkar hur vi tolkar det vi läser och serietecknaren får göra antaganden om läsarens förståelse⁶.

Jag kommer nu närmare gå igenom de komponenter som en serie består av.

Bildrutan: En sida i till exempel ett seriealbum består oftast av sex eller nio stycken bildrutor. Varje ruta innehåller ett tidsbegränsat avsnitt i handlingen och vi uppfattar dem annorlunda från foton eftersom seriens bildrutor förmedlar ett längre avsnitt av en händelse än vad ett fotografi kan göra. Detta beror bland annat på att det i en bildruta kan finnas en dialog som ju tar längre tid än den lilla del av en sekund som förmedlas genom ett foto, men rutan kan även innehålla en hel händelse, förmedlad genom en bild. Tiden kan också förmedlas genom formen på rutan, en bred ruta kan kommunicera något som tar en längre stund och en smal ruta kan visa en händelse som går fort, som till exempel en sten som träffar vattenytan. Rutans storlek och form påverkar alltså hur vi uppfattar det som händer i den⁷.

Man kan skapa ”tyngd” i en ruta genom att placera ett bildelement på den högra sidan, föremålet kommer då att uppfattas som tyngre än föremål på den vänstra sidan. En rörelse från höger till vänster upplevs som svårare att utföra, och tvärtom.

Balans i en bildruta uppnår man genom att rita två delar som väger jämnt, eller genom att teckna händelser som uppträder samtidigt. Obalans (vilket kan vara en bra stilistisk teknik) får man genom att teckna en sned layout, göra oregelbundna rutor och splittrade

⁴ Saraceni s. 36 ff.

⁵ Saraceni s. 46

⁶ McCloud, S. (1994) *Understanding comics; the invisible art* s. 85

⁷ Saraceni s. 7 f.

rutuppläggningar⁸. Rutans form påverkar alltså hur vi uppfattar tiden i serien eftersom varje ruta representerar en tidsenhet. En ”blödande” ruta, en ruta som inte har en markerad kant mot sidkanten, skapar till exempel en känsla av tidlöshet.

Bild hämtad från *Drift*⁹.

Rännstenen: Det tomma utrymmet mellan två bildrutor kallas för *gutter*, vilket jag väljer att översätta med *rännstenen*. Detta mellanrum gör att vi skapar ett sammanhang mellan rutorna med hjälp av vår fantasi. Vi måste gissa oss till vilka element i handlingen som inte visas för att få en struktur i händelseförloppet. Rännstenen kan jämföras med det mellanrum som finns mellan två meningar i en bok, det saknas alltid en del i berättelsen som läsaren själv måste fylla i. Storleken på rännstenen är inte viktig, det viktiga är att den finns där. Även om serierutorna bara skiljs åt av ett streck så finns där fortfarande en rännsten¹⁰. Viktigt att nämna är att en kort rännsten inte syftar på storleken på tomrummet mellan rutorna, det man avser är förhållandet mellan dem i tid och rum. En kort rännsten betyder att de båda rutornas innehåll ligger nära varandra tidsmässigt, att det har gjorts ett mycket kort hopp i tiden mellan rutorna.

Rännstenen har en viktig roll i serien eftersom den innehåller allt det som inte syns i bildrutorna, allt det som krävs för att förstå hela handlingen¹¹ och det finns olika sorters övergångar mellan serierutorna. Det kan till exempel övergå från händelse till händelse, ögonblick till ögonblick, aspekt till aspekt eller scen till scen¹².

Bubblan: I bubblan förmedlas ofta det mesta av texten i en serie, texten kan kommunicera en tanke eller något en figur säger. Bubblor kan alltså delas upp i tankebubblor och pratbubblor. Bubblan är ofta formad som en ballong eller en bubbla eller någon sorts oval form. Hur bubblan ser ut påverkar dock hur vi uppfattar det som står i den. Intressant att nämna är att i serier baserade på stora litterära verk så är bubblan ofta rektangulär, för att ge en känsla av respektabilitet åt serien. Svansen på bubblan visar vem som säger eller tänker det som står i den. En svans visar att texten i bubblan är något som sägs, medan små bubblor visar att det är en tankebubbla.

⁸ Andreasson s. 39

⁹ Strömquist, L & Bielecki, J. (2007) *Drift*. s. 36

¹⁰ Saraceni s. 9

¹¹ Saraceni s. 55

¹² McCloud s. 74

Överskrift: I överskriften står den text som inte förmedlas genom en bubbla. Den behöver inte stå överst i rutan utan kan stå längst ner eller på sidan. Dess funktion är att kommunicera vad som händer i rutan, antingen som ett komplement till dialogen eller som en berättarröst liknande den man hör i många filmer. Ofta indikerar den ett hopp i tid eller rum men den kan även förmedla information som läsaren kan behöva för att fylla i tomrummet mellan rutorna(rännstenen). När en serie inte innehåller mycket tal eller tankar så har överskriften en extra viktig roll eftersom den då förmedlar det mesta av texten¹³.

Markeringar och linjer: Markeringar används för att förmedla det som är svårt att visa genom bild eller text. Deras syfte är att visa känslor eller kraft. Pratbubblorna innehåller uttryck för känslorna, inte känslorna själva. Vi får ofta orsaken till eller resultatet av känslan i pratbubblan, men markeringarna identifierar känslan i sig. Förmedlingen av känslor sker på en djupare nivå än språket. Känslor och attityder förmedlas istället genom kroppsspråk. I pratbubblan säger figuren *vad* som gör honom glad, mimiken visar *att* han är glad, markeringarna visar *hur* glad han är. Tecknaren kan överdriva gester för effektens skull och en del markeringar har blivit universella inom serievärlden. Ett hjärta över någons huvud visar att figuren är kär, åskliknade streck visar att någon är arg och så vidare. Linjerna kan representera något som inte syns i verkligheten, som lukt. Den kan även visa något som syns på riktigt som till exempel rök från en cigarett. Här bör även nämnas att bakgrunden i en serieruta kan ses som en del av figurens inre och hjälper läsaren att identifiera sig med figuren i serien¹⁴.

2.2.2 Textens roll i en serie.

Serien är, som tidigare nämnts, ett medium som innefattar både ord och bild. Den visuella aspekten av texten är viktig när man läser en serie, det betyder att ordens utseende är av vikt för hur vi uppfattar det som står. Detta gäller särskilt eftersom texten i en serie ofta är handskriven, det finns alltså mer utrymme för att förmedla saker genom texten jämfört med om man använder ett grafiskt typsnitt. Orden kan till exempel förmedla smärta eller glädje baserat på hur formen på bokstäverna ser ut och i rutor som dessa kan man säga att ord och text *sammansmälter* till en enhet som är både visuell och verbal. Texten blir med andra ord en visuell enhet vid sidan av bilden och textens utseende i serien påverkar alltså hur vi uppfattar den.

Handskriven text är till exempel personlig och kan kännas mer sammanlänkad med figuren i serien än ett typsnitt. Detta beror på att vi sammankopplar texten med en människa. Bokstävernas oregelbundna utseende gör att det känns som naturligt tal med tonfall, röststyrka och så vidare medan ett typsnitt gör att det kan upplevas som en robot som pratar eller tänker¹⁵.

För att förstå samspelet mellan ord och bild i en serie kan man jämföra med hur detta samspel ser ut i barnböcker. Bildens huvudsakliga uppgift i en bok för barn är att främja förståelsen för det som kommuniceras, detta blir tydligt med tanke på att det blir färre och färre bilder i böckerna ju äldre barnet blir. Bilden illustrerar alltså det som står i texten i en barnbok. För en vuxen läsare uppfattar man det ena som överflödigt och man förstår texten utan att se bilden och tvärtom.

I en serie är förhållandet mellan ord och bild annorlunda. De speglar inte bara varandra, som i en barnbok, utan de har båda viktiga roller i förmedlandet av budskapet i serien. Detta kan se ut på en rad olika sätt och Scott McCloud förklarar dessa roller närmre. Texten kan till exempel vara i fokus medan själva bilden intar en mer illustrerande roll vilket

¹³ Saraceni s. 9 f.

¹⁴ Andreasson s. 46 ff.

¹⁵ Saraceni s. 20 f.

betyder att den ger en bild av det som sägs i texten. Det kan även vara tvärtom att bilden är det viktiga och texten fungerar som en kompletterande, deskriptiv del som ytterligare förtydligar vad som syns på bilden. Texten blir på så sätt en sorts ”soundtrack” till bilden. Texten och bilden kan skicka samma budskap till mottagaren men de kan också skicka olika budskap vilket gör att läsaren kan lägga in en mer subjektiv tolkning. Texten och bilden kan vara beroende av varandra på så sätt att ingen av dem hade fungerat på egen hand i rutan, texten kan också vara en del av själva bilden. Kort sagt kan man säga att ju mer man säger med texten, desto mer kan man experimentera med bilden och tvärtom¹⁶.

Bild hämtad från *Drift*¹⁷

2.2.3 Bilden som förmedlare av budskap och hur vi tolkar den.

Hur vi tolkar bilden och vilken känsla vi får när vi tittar på den beror bland annat på i vilken kontext bilden uppträder. Kontext betyder sammanhang och en bild kan stå i en inre eller en yttre kontext. Den *inre kontexten* handlar om den relation som finns mellan elementen i bilden, det som ofta berör oss mest är bilder där det mellan dessa element finns en konflikt, alltså ett motsatsförhållande mellan de olika delarna. Ett begrepp som ofta används för att beskriva element i bilder som särskilt berör mottagaren är *punctum*. Denna term avser ett element i bilden som av någon anledning omedelbart berör oss på ett subjektivt vis. Det handlar ofta om en del av bilden som man upplever som något som inte borde vara där, något som inte passar in¹⁸.

Den *yttre kontexten* avser den miljö som bilden uppträder i, till exempel dess omgivning och bakgrund. Texter som finns i anslutning till bilden är den del av denna kontext, men även vilken typ av bok man finner bilden i. Den Yttre kontexten är avgörande för om det budskap man vill förmedla genom bilden kommer att nå fram eller inte.

En annan faktor som påverkar hur vi tolkar en bild och dess budskap är det negativa eller positiva rummet. Det *positiva rummet* är den del av bilden som vi ser, medan det *negativa rummet* är den del som inte syns, antingen för att någon valt att skära bort den eller för att det inte är en del av det motiv som fotografen eller tecknaren valt att avbilda. Som mottagare av bilden fyller man dock i det negativa rummet med sina subjektiva tolkningar av vad som kan finnas där, och denna faktor är alltså av vikt för hur vi uppfattar bilden¹⁹.

¹⁶ McCloud s. 153 ff.

¹⁷ Bielecki & Strömquist s. 97

¹⁸ Bergström s. 120 f.

¹⁹ Bergström s. 125

Det vi faktiskt ser av bilden, det positiva rummet, kan delas upp i ett *manifest innehåll* och ett *latent innehåll*. Det manifesta innehållet i en bild är de element i den som vi alla tolkar ungefär likadant. Det latent innehåll är de tolkningar som starkt påverkas av våra erfarenheter, vår kunskap, vår bakgrund och våra associationer. På grund av detta blir alltså våra tolkningar av en bild personliga. Det är viktigt att tänka på detta när man väljer ut eller skapar den bild som ska förmedla det budskap man vill att mottagaren ska få. Är bilden för förutsägbar kommer mottagaren troligtvis inte ens att lägga märke till den, detta kallas en *redundant bild*. Men är den å andra sidan för mångtydig kommer kanske inte budskapet att kunna förmedlas eftersom det i så fall ges alltför stort utrymme för personliga tolkningar, en så kallad *entropisk bild*. För att undersöka huruvida en bild är bra eller dålig (sett utifrån dess redundans etc.) finns det tre faser att ta hänsyn till. I *Näranalysen* undersöker man bildens allmänna utseende, bildtyp, form och innehåll. I *Intentionsanalysen* undersöker man vem som gjort bilden och varför. Vem är avsändare och till vem är bilden skapad? *Receptionsanalys*, till sist, handlar om mottagaren och hur denna uppfattar bilden, och framför allt, om detta överensstämmer med sändarens intentioner²⁰.

2.2.4 Formgivning av ett bokomslag.

Ett exempel på en situation där det är viktigt att ta hänsyn till ovan nämnda begrepp är när man formger ett bokomslag. Bilden på omslaget bör väcka någon form av känsla hos mottagaren, det är en viktig del av presentationen av en bok. Formgivningen av en bok, bokens utseende, är av stor vikt för att den ska väcka intresse där den ligger på hyllan i bokhandeln. Det finns flera faktorer som påverkar om en bok väcker någon form av uppmärksamhet hos mottagaren. Författaren kanske är bekant sen tidigare, ämnet är intressant, man blir nyfiken på titeln eller attraheras av omslaget eller designen. Allmänt kan man säga att det nog alltid är bra att sticka ut från mängden, men samtidigt får man inte hamna alltför långt från det välbekanta för det kan i värsta fall få motsatt effekt; att man tar avstånd eftersom det känns för främmande

Omslaget kan bestå av en bild, som i sin tur kan bestå av flera bilder i sig; föreställande bilder och ordbilder. Denna bild är kodad på så sätt att vi ofta reagerar likartat på det vi ser, i alla fall om vi tillhör samma kultur. Detta gäller alltså bildens manifesta innehåll. Som tidigare nämnts attraheras vi inte av bilder som är redundanta på så sätt att innehållet är alltför välbekant och strömlinjeformat, inte heller dras vi till det som är för annorlunda och främmande. Dessa två faktorer bör alltså stå i ett balanserat förhållande för att vi ska lockas. Med tanke på att det ökade medieklimatet ger oss ett stort utbud av saker att gå vidare till när vi blivit uttråkade så har det engagerade tilltalet på ett bokomslag större chans att uppmärksammas än det som utförts på rutin²¹. Ett personligt tilltal är alltså viktigt när man formger ett bokomslag, boken ska ha en "personlighet".

Man vill genom ett bokomslag beröra läsaren och som sagt väcka intresse och uppmärksamhet. Detta intresse ska sedan infrias genom att sändaren även förmedlar ett intressant innehåll. En modell som beskriver denna process är *KTH-modellen*. Genom känsla och tanke vill sändaren skapa en handling hos mottagaren. Till att börja med ska bokomslaget väcka en känsla hos personen som tittar på det. Denna känsla skapas av omslagets färg, form och bilder och man ska kort sagt bli lockad till att läsa boken. Budskapet med boken ska redan här kunna anas av mottagaren. Därefter uppstår en tanke, man gör en bedömning av detta budskap och värderar om det är något som lockar. Är man så pass attraherad av omslaget att man tar sig tid att läsa baksidestexten och till och med bläddra i boken eller slutar kommunikationen redan här? I denna fas är texten av stor vikt för att ytterligare förmedla budskapet. Är man intresserad av att få veta mer om budskapet

²⁰ Bergström s. 128

²¹ Widengren Hammarskiöld, G & Petterson, L(2001) *Förlagsboken* s. 107 ff.

så sker nu en handling, man köper boken. Man har genom tanke och känsla blivit påverkad till att göra en aktiv handling²². Mottagaren är alltid i fokus, hur budskapet uppfattas beror på faktorer som hans eller hennes intresse, tolkningar, kunskap och värderingar. Förförståelsen för budskapet är alltså ett viktigt element att ta hänsyn till. Denna kan preciseras genom undersökningar och liknande, men man kan även tjäna mycket på att utgå från sig själv eftersom det personliga ofta är allmängiltigt²³.

3. Teori för analys av mottagande och presentation i media.

Detta avsnitt har som syfte att skapa en relevant teorigrund för att sedan kunna undersöka hur Kolik Förlag valt att presentera boken i media och analysera hur mottagandet av boken sett ut. Jag kommer att utgå från en hermeneutisk teori och jag har i detta avsnitt till viss del försökt anpassa begreppen till det aktuella analysområdet(texter). De begrepp jag främst finner relevanta för min analys är *tolkning*, *förförståelse* och *den hermeneutiska cirkeln*.

För att kunna undersöka hur boken presenterats är det även av vikt att kort klargöra viktiga begrepp som rör en lansering och framför allt vad som kännetecknar en bra blogg.

3.1 Grundtanken i den hermeneutiska teorin.

Ordet *hermeneutik* kommer från grekiska *hermeneutike* och handlar om en metod för att tolka och klargöra saker. Man vill genom denna metod hitta meningen i till exempel en text genom att gå in i texten och "uppleva" den. Metoden kan delas upp i tre delar; förståelse, tolkning och tillämpning.

Det handlar alltså om att försöka förstå, att göra en förstående tolkning. Detta är grundtanken inom hermeneutik. Det är en ganska subjektiv metod, eftersom man i sin tolkning av en företeelse utgår från sina egna erfarenheter och sin egen förförståelse, detta är också vad metoden oftast kritiserats för. Hur kan man veta att en tolkning är rätt? Upplevelser och känslor kan ju knappast testas eller verifieras. Detta innebär enligt mig att den hermeneutiska metoden är mest lämpad för vissa specifika områden, där den å andra sidan passar utmärkt. Ett av dessa områden är texter, i det här fallet skrivna av journalister och de inblandade i boken *Drift*, ett område där det enligt mig inte finns endast *en* giltig interpretation och där förmågan att kunna göra en subjektiv tolkning är av vikt för att ens kunna ta till sig en text. För att kunna läsa och tolka en text måste man i min mening ha både förkunskap och förförståelse, och mångtydighet i tolkandet av texten är en självklarhet som inte kan undvikas.

Hermeneutiken tar enligt mig stor hänsyn till detta och ser subjektiviteten som en tillgång till skillnad från andra vetenskapliga metoder som ofta strävar efter att vara objektiva. Den fokuserar på förståelse och inkännande vilket gör den mer nyanserad än många andra metoder. Man bör dock som sagt ha i åtanke att den inte strävar efter *en* sanning utan att den istället välkomnar mångtydighet, vilket gör den till en relevant metod när jag ska undersöka texter.

3.1.1 Tolkningen och dess funktion.

Det är av vikt att klargöra vad en tolkning är för något i det här sammanhanget för att man som läsare av denna uppsats ska kunna följa med i analysen. Jag utgår här från boken "*Tolkning, förståelse, vetande*" av Per-Johan Ödman.

Att tolka är att tyda tecken, att se något *som* något. Många föremål förstår vi omedelbart och behöver därför inte tolka dem, en kniv och gaffel ser vi och de flesta andra som just en

²² Bergström s. 53 ff.

²³ Bergström s. 57

kniv och en gaffel och tolkningsprocessen blir därmed ganska enkel och elementär. Så har det inte alltid varit, en gång i tiden var vi tvungna att tolka vad det var för föremål vi såg. Vi observerade att människor i vår omgivning tolkade föremålen som en kniv och en gaffel och på så sätt lärde vi oss att själva använda dessa tolkningar. När det gäller företeelser som dessa, som vi ofta stöter på i vardagen, har vi alltså utvecklat en *förförståelse*. Vi och de flesta andra har en gemensam interpretation av ett föremål vilket gör att vi inte behöver göra en medveten tolkning av det varje gång vi ser det.

Utöver detta finns det dock många företeelser där tolkningsprocessen inte är lika enkel, till exempel dikter, texter och målningar. För att tolka saker som dessa måste vi välja en aspekt på vår tolkning, vi tolkar dem alltså *som* något. Detta måste vi göra när vi inte omedelbart förstår innebörden av de tecken vi ser, eller kort sagt när vi inte förstår vad vi ser²⁴. Att tolka innebär en vilja att förstå och det grundas på kunskap och tidigare erfarenhet.

När vi läser en text måste vi alltså anstränga oss mer för att kunna göra en tolkning, jämfört med om vi tolkar till exempel ett vardagsföremål, eftersom texten som tolkningsobjekt befinner sig på en högre abstraktionsnivå. En viktig del av tolkningsprocessen är att tolka det negativa, det som inte är ett faktum eller det som inte uttalas i en text eftersom förståelsen av det sagda bygger på det som tolkas mot det osagda. Saker kan till exempel ha utelämnats i texten beroende på skribentens värderingar. Gällande företeelser som dessa är det omöjligt att endast beskriva föremålets fysikaliska egenskaper för att uppnå en förståelse, oavsett om man är forskare eller lekman så måste man göra en tolkning²⁵. Att tolka handlar om att frigöra mening och att tilldela mening, det förstnämnda inriktar sig på det realiserade, det redan kända medan tilldelandet fokuserar på företeelsens möjligheter, framtiden.

Inom metoden skiljer man på tolkning som rör den yttre verkligheten och tolkning som rör en existentiell situation. Det förstnämnda brukar kallas för ”*historisk hermeneutik*”, man vill här ta reda på vad som faktiskt hänt genom att till exempel undersöka en händelse. Att analysera existentiellt handlar snarare om att undersöka inblandade personers sinnestillstånd, uppfattningar och föreställningar. Vilken tolkning man väljer i sin analys beror på var man vill lägga fokus och på vilken typ av förståelse man vill uppnå, dock används oftast båda tolkningsformerna i en samverkan. Ett yttre skeende kan till exempel bli belyst genom att beskriva den existentiella innebörden för inblandade parter och den existentiella tolkningen kan göras rimlig genom att ta in ett mer logiskt resonemang om vad som faktiskt hänt.

Tolkningen kan sägas ha tre dimensioner; en tidsdimension(det gamla och det nya), en del/helhetsdimension(som avser abstraktionsnivån) och en fokuseringsdimension(till exempel en historisk eller existentiell fokus). Tolkningens funktioner kan också delas in i tre delar: Att säga något högt, att förklara och att översätta. Det relevanta för denna uppsats är den förklarande funktionen, alltså den diskursiva aspekten av tolkningen. Den ska här användas som ett medel för att uppnå förståelse²⁶.

Gemensamt för alla hermeneutiska inriktningar är att varje tolkning är beroende av uttolkaren och hans förförståelse. Den sociala, historiska och ideologiska miljön man lever i påverkar tolkningen.

Ett viktigt begrepp inom denna metod är alltså *förförståelse*. Förförståelse krävs för att kunna förstå och tolka något, eftersom det vi tolkas upplevs *som* någonting. Som jag tidigare nämnde så ser vi ju en kniv som en kniv just för att vi lärt oss att göra det. Och för att förstå och tolka något måste vi alltså ha något att utgå ifrån. Förförståelsen beror på vilken kultur vi socialiserats in i, vilka värderingar vi lärt oss och vilket samhälle vi lever i .

²⁴ Ödman, P-J.(1994) *Tolkning förståelse vetande*. s. 44 ff.

²⁵ Ödman s. 49

²⁶ Ödman s. 56 ff.

Det krävs vissa förkunskaper för att kunna göra en tolkning. Man kan inte förstå en text om man inte har kunskaper i det språk texten är skriven på. Man måste dessutom ha kunskaper i de gemenskaper som finns i varje språk, som till exempel slang, kulturella uttryck etc.

En tolkningsgemenskap innebär att man delar föreställningar om hur en tolkning ska genomföras, man har alltså en liknande förförståelse. Studerande, forskande och lärare kan till exempel sägas tillhöra samma tolkningsgemenskap. Detta innebär dock inte att man inte kan förstå tolkningar gjorda av andra grupper. Detta är av stor vikt för att undvika till exempel fundamentalism som säger att det endast finns en rätt tolkning och att endast de i en viss gemenskap kan veta hur denna tolkning ska göras.

Insikten om att det aldrig kan finnas endast en giltig tolkning är en viktig del av hermeneutiken. Det är även viktigt att komma ihåg att vi alla tillhör flera olika gemenskaper, vi är både studenter, grannar, kvinnor och så vidare²⁷.

3.1.2 Den hermeneutiska cirkeln.

Samspelet mellan förståelse och förklaring, en analys, kan liknas vid ett pussel. Man börjar med en massa pusselbitar utan att veta var man ska börja eller vilken ordning bitarna till slut ska ligga i. Efterhand börjar man hitta ett mönster, bitar som passar ihop. Under tiden tolkar man det man ser, omtolkningar görs och man förstår allt mer av pusslet. Efter en stund har man små helheter framför sig, en föreställer kanske en skog, en annan ett slott. När pusslet är klart har dessa små helheter fogats samman till en enda helhet och man kan se hur bitarna passar ihop och bildar ett mönster. Alla små bitar har blivit en del av en helhet.

Pusselexemplet visar hur vi går tillväga när vi tolkar och förstår saker. Vi har sällan en klar bild av hur den slutliga helhetsbilden ska se ut och därför försöker vi istället bilda oss en uppfattning om delarna, som till slut ska bli en helhet. Vi går från del till helhet och från helhet till del. Vi måste med andra ord ha ett hum om hur helheten ska se ut, annars skulle vi aldrig kunna hitta ett mönster i delarna. Samtidigt måste vi ha en uppfattning om delarna för att kunna få en bild av helheten. Det råder alltså ett beroendeförhållande mellan del och helhet. Och till skillnad från pussel finns det inget facit.

Detta kan även liknas vid hur man läser en bok. Förstår man inte ett av orden i meningen man läser så blir meningen obegriplig. När boken är färdigläst har man dock fått en helhetsbild av begreppen och man kan gå tillbaka och finna att man förstår vad ordet betyder, eftersom man nu kan relatera det till en känd helhet.

Det viktiga här är att visa hur man hela tiden pendlar mellan del och helhet för att nå fram till en förståelse. Detta kallas för den *hermeneutiska cirkeln*. Två sidor inom detta begrepp anses särskilt viktiga; samspelet mellan del och helhet för att uppnå förståelse och förförståelsens viktiga roll i detta²⁸.

För att ytterligare belysa samspelet mellan förståelse på detaljnivå och förståelse på en helhetsnivå kan man beskriva resonemanget som en båge, ett begrepp myntat av Paul Ricoeur. Tolkningsprocessen börjar med en okritisk och naiv bild av till exempel en text, sedan görs en metodisk analys och till slut uppnår man en kritiskt prövad förståelse som kan leda till formulerandet av nya texter vilket för processen framåt. Den första förståelsen av något är ett sorts antagande, den blir en hypotes som omtolkas under processens gång²⁹.

²⁷ Wikström, B. (2005) *Den skapande läsaren - hermeneutik och tolkningskompetens*. s. 21 ff.

²⁸ Ödman s. 78 ff.

²⁹ Wikström s. 27 f.

3.2 Målgruppsformuleringens och mediets betydelse för lanseringen.

Jag kommer i detta avsnitt kort beskriva viktiga begrepp gällande hur man presenterar något i media, som till exempel målgrupp och val av medium.

Företagets målgrupp är den grupp människor som man riktar sig till i lanseringen. Den ska därför anpassas till faktorer som till exempel mottagarnas kön, ålder och utbildning. Detta kallas för demografiska variabler och bör kombineras med psykografiska variabler (som till exempel politisk ståndpunkt). Man ska även definiera vad målgruppen ska tycka, veta och göra efter att ha tagit del av budskapet som man vill kommunicera. Ju större målgrupp man vänder sig till, desto mer urvattnat blir budskapet. Man måste alltså vara extra tydlig om man vänder sig till en stor målgrupp, är målgruppen mindre och mer tydligt definierad kan budskapet istället vara spetsigare. Oftast når man dock inte hela målgruppen i sin lansering. Målgruppsformuleringen underlättar val av medium och vägleder det fortsatta kreativa arbetet. När man definierat målgruppen blir det lättare att bestämma genom vilken kanal man ska förmedla sitt budskap, de vanligaste är till exempel press, TV och Internet. Kolik Förlag har som tidigare nämnts fokuserat på lansering över nätet.

Lanseringen av en bok är givetvis mycket viktig. Bokförlaget har ofta en etablerad profil som blir som en del av presentationen, och förlaget och författaren har många gånger en gemensam värderingsgrund³⁰. För bokförlag i allmänhet (och för förlag som Kolik i synnerhet) handlar det om att skapa största möjliga uppmärksamhet till minsta möjliga kostnad. Tack och lov finns det flera kanaler som är gratis när man ska skapa observans kring boksläppet. En blogg är ett bra exempel på detta. Andra exempel på gratis forum är medieuppmärksamhet, tidningsartiklar, publika manifestationer och signeringar på bokmässor och liknande. Här bör nämnas att författaren har en viktig roll i lanseringen och hans/hennes personlighet och mediala talang (eller bristen på denna) är betydelsefull för en lyckad lansering³¹.

Kolik Förlag har gjort större delen av sin lansering av *Drift* på nätet i form av en blogg. Det är alltså där de främst presenterat *Drift* och det är därför av vikt att kort presentera fördelarna med en blogg.

På nätet har man direktkontakt med mottagaren, man får omedelbar respons. Detta innebär också att man har ett ansvar att underhålla de som går in på sidan. Genom bloggen byggs förhållanden, man skapar interaktion automatiskt och billigt, man kan involvera mottagaren genom att ställa frågor, genomföra tävlingar etc.

En blogg anses som bra marknadsföring av flera skäl, särskilt om man utgår från en låg budget. En blogg är ett interaktivt forum, de som läser den kan alltså själva delta aktivt genom att ställa frågor i kommentarfälten. Bloggar är tydliga och enkla och är ett bra kommunikationsforum på nätet. En framgångsrik blogg har ett attraktivt innehåll ett nätverk skapas genom inlägg, kommentarer och länkar och de har en kommersiell nytta³². En läsvärd blogg bygger på förtroende mellan läsare och de som står bakom bloggen, ett förtroende skapas bland annat genom att visa att man har kunskap om och är insatt i ämnet man skriver om.

Den kultur som bloggen ingår i kallas för *bloggosfären*, detta ord används för att beskriva nätet mellan olika bloggar som uppstår genom inlägg, kommentarer etc.

Att använda en blogg i sin lansering har många fördelar. Det kostar inte mycket att driva den, det finns ofta gratis programvara att ladda ner och det enda man egentligen behöver bidra med är tid.

Något som kännetecknar en bra blogg är att den är kort och lättläst, detta gör att man som läsare enkelt kan titta in när man har en stund över, på samma sätt som det blir lätt att

³⁰ Widengren Hammarskiöld s. 193

³¹ Widengren Hammarskiöld s. 197

³² Frankel, A. (2005) *Bloggar som marknadsföring: en snabbguide*. s. 8

uppdatera sidan. Viktigt att komma ihåg är dock att den kan och bör uppdateras ofta för att den ska kännas relevant för läsaren.

Man behöver inte betala för annonsering i andra medier när man väl fått en läsekrets på bloggen och kontakten med läsaren är mer trovärdig än den man får genom annonsering, eftersom kunskapsförmedlingen skapar pålitlighet. Härigenom skapas även en framtida kanal för lanseringar³³.

Det är enklare att ha hand om en blogg än en hemsida, forumet lämpar sig med andra ord för personer med liten erfarenhet av internet. Det man måste ta hänsyn till när man har en blogg är dock vilken målgrupp man vänder sig till och vad denna målgrupp är intresserade av att läsa om. Här uppstår tre frågor att utgå från; Vem läser bloggen? Hur ska man locka dessa att ofta besöka bloggen? Hur får man dem att rekommendera bloggen till andra?

Det finns flera faktorer att ha i åtanke när man förmedlar innehåll och kunskap på bloggen. Språket man använder påverkar hur innehållet uppfattas, det är till exempel vanligt att man i bloggar använder ett mer informellt språk än i annan marknadskommunikation, eftersom bloggar ofta förknippas med en viss individ eller skribent. Vidare bör man ta reda på om målgruppen föredrar långa analyser eller kortare inlägg, om layouten ska korrelera med företagets grafiska profil och om bloggen ska innehålla mer än text(till exempel video och ljud). Man ska kort sagt redan från starten ha tänkt på vilket helhetsintryck man vill att bloggen ska förmedla³⁴.

4. Analys av *Drift*.

4.1 Analys av innehåll och budskap.

I detta avsnitt använder jag den teori jag gick igenom i Kapitel 2.1 och applicerar den på *Drift*. Handlingen i boken analyseras först utifrån en dramaturgisk aspekt och med utgångspunkt i detta undersöker jag vilka teman man kan urskilja i handlingen, och hur dessa ser ut.

4.1.1 Analys av *Drift* ur ett dramaturgiskt perspektiv.

En berättelses komponenter och uppbyggnad är av stor betydelse för hur vi tolkar och uppfattar den. Jag kommer här presentera *Drift* ur ett dramaturgiskt berättarperspektiv.

Drift handlar om en bussresa mellan Helsingborg och Norrköping. Två av bokens huvudpersoner; Lena och Robert träffas på bussen och börjar prata om sina respektive partners och erfarenheter kring relationer och sex.

Boken börjar på busstationen i Helsingborg. Lena får syn på Robert när hon stigit på bussen och hon sätter sig bredvid honom, de inleder ett samtal. Här sätts den humoristiska och "sexuellt kryddade" tonen i berättelsen, eftersom Lena klär av Robert med blicken innan hon sätter sig bredvid honom. Detta är även enligt de inblandade i projektet en viktig del av *Drifts* budskap, nämligen att det här även är mannen som är objektet för den sexuella blicken. Det är också anslaget till berättelsen, som mottagare förväntar man sig hädanefter en humoristisk ton med inslag av sex(något som dessutom flaggats för redan på bokens omslag). Man kan även tolka det som så att det uppstår en sexuell spänning mellan Lena och Robert, och att detta är en av konflikterna i berättelsen. Gemensamt för de olika tillbakablickarna genom boken är enligt mig att det handlar om konflikter mellan älskande i form av överlägen och underlägen och framför allt makt. Etablerandet av spänningen mellan Robert och Lena kan ses som en symbol för detta. Makt är ju som sagt ett populärt tema inom dramaturgin, och detta är även en primär känsla som enligt mig återkommer i

³³ Frankel s. 34

³⁴ Frankel s. 40 f.

berättelsen. Viktigt att nämna här är att det inte nödvändigtvis är ett medvetet utövande av makt jag menar utan snarare en hierarki i relationerna i boken.

Som jag tidigare tagit upp kan det lätt bli trist om det bara är två parter inblandade i en berättelse. Därför introduceras snart en tredje person i berättelsen. Lena börjar berätta om hur hon träffade sin flickvän, Pyret. Här sker ett hopp i tiden, Lena gör en tillbakablick och förklarar hur hon och Pyret möttes. Pyret arbetade vid den tiden som dörrvakt på en klubb. Lena gick dit flera dagar i veckan, ännu ett exempel på hur underläget är i fokus. Pyret kan i denna situation ses som den som har makten och Lena hamnar i ett sorts underläge gentemot Pyret eftersom hon kväll efter kväll söker upp henne. En kväll börjar Pyret och Lena flirta vilket slutar med att de har sex inne på en toalett. Genom denna scen förstärks det sexuella anslaget från tidigare, detta blir även mer tydligt uttalat i och med sexscenen, som upptar två uppslag (Här bör nämnas att inga könsorgan syns i bild genom hela serien.). Robert tycks efter att ha fått höra detta bli en aning generad och byter samtalsämne, vilket förstärker den sexuella spänningen mellan Lena och Robert. Lena tycks medveten om och road av att Robert blir generad och det är även tydligt att hon ser honom som ett sexuellt objekt. Här görs ett nytt hopp i tiden.

Robert börjar berätta om hur han mötte Sigrid, kvinnan som han är på väg för att träffa. Han är konstnär och delade en ateljé med några andra. Sigrid brukade komma dit och se på när han målade. Han berättar hur Sigrid ofta titta på honom som om han var den ”första människan hon sett” och han blev attraherad av det. Detta avsnitt är en tydlig symbol för förhållandet mellan Sigrid och Robert som kännetecknas av att Sigrid står i ett tydligt underläge i sin stigande besatthet av Robert(som förstärks längre fram i berättelsen). Enligt mig är det först här handlingen etableras, först nu sätts grunden för storyn i *Drift*. Mottagaren vet nu att både Lena och Robert är på väg till Norrköping för att träffa någon de har en relation till.

Lena i sin tur berättar om hur hon blev besatt av Pyret efter deras första möte, hon tänkte på henne oavbrutet. Detta förmedlas genom ett avsnitt där Lena sitter sömlös på sin säng, upptagen med att tänka på Sigrid. En kväll går hon till klubben där Pyret arbetar men får höra att hon fått sparken. Lena irrar runt i staden och letar efter henne, till slut får hon veta att Pyret arbetar på en klubb nere i hamnen. Då det är en klubb som endast släpper in män klär Lena ut sig till man. Hon kommer in på stället och hittar Pyret bakom bardisken. De återförenas i en kyss.

Robert fortsätter berätta för Lena om Sigrid och hur lycklig han var med henne i början. Värt att nämna är att både hans och Lenas berättelser vid det här laget har blivit mer erotiska. Robert berättar om en händelse ute i skogen tillsammans med Sigrid och Lena berättar om en kväll då Pyret gick in till två grannar som hade sex.

Härefter följer en matpaus på bussen där en kyss mellan Robert och en smörgåsförsäljare blir en symbol för ett av temana i *Drift*; frångåendet av heteronormen. Robert fortsätter sedan att berätta om förhållandet med Sigrid och hur det med tiden blev allt sämre. Han började tröttna på henne eftersom hon inte hade några intressen utöver att vara med honom, och till slut började han leta efter kickar på andra ställen genom att ha sex med andra kvinnor. Man kan alltså tolka det som att hennes underläge i deras relation skapade en obalans som ledde till att förhållandet tog slut. I min intervju med Fabian Göransson framkom det att detta är en viktig detalj i *Drift*; förhållandet avsexualiseras mellan Pyret och Robert när de börjar förhålla sig hierarkiskt till varandra.

Till slut lämnar Robert Sigrid, hon blir förkrossad och sedan dess har de inte hörts, avslutar Robert sin berättelse.

Men nu har han alltså ångrat sig och vill ha henne tillbaka, det har därmed skett en förvandling av konflikten. Robert är nu i underläge i förhållande till Pyret. Han förklarar att han i och för sig kände sig lättad under den första tiden efter uppbrottet, men att han efter

ett tag insåg att något kändes fel. Han kunde inte koncentrera sig och började få problem med sitt måleri. Han drömde om Sigrid på nätterna och det enda han till slut kunde tänka på var att leta upp henne. Här avbryts tillbakablickarna i historien och Robert och Lena börjar av någon anledning kyssa varandra och sedan ha sex. Lena går därefter tillbaka till sin plats och de båda pratar inte mer med varandra, det är tydligt att Robert är sur för att samlaget inte slutade till hans belåtenhet.

Bussen anländer till stationen i Norrköping där Pyret står och väntar på Lena. Lena pekar ut killen som hållit henne sällskap på resan och det visar sig att Pyret känner igen honom som ”någon hon kände för länge sedan”. Pyret har likadan kjol som Sigrid tidigare haft i boken och hon äter kringlor från ett bageri i Helsingborg, precis som Sigrid tidigare gjort.

Hon visar inget intresse av att prata med Robert och Lena och Pyret (som läsaren vid detta lag identifierat även som Sigrid) går iväg tillsammans medan Robert ensam vandrar iväg i motsatt riktning. Det sker alltså en så kallad ”plot-twist” här eftersom insikten om att Pyret och Sigrid är samma person ger nya perspektiv på berättelsen.

4.1.2 Teman i *Drift*.

Jag har utifrån den dramaturgiska analysen och de intervjuer jag genomfört med de inblandade kunnat urskilja vissa teman i *Drift* som är relevanta att ta upp närmre, för att ge en ännu klarare bild av handlingen. Dessa teman är objektifieringen av mannen och frångåendet av heteronormen/den ”utopiska feminismen” som av samtliga inblandade nämnts som viktiga delar av handlingen. Ett annat tema jag tar upp (dock i anslutning till avsnittet om objektifieringen av mannen) är det som avser maktförhållandena mellan karaktärerna i boken, jag anser att det sker en sorts objektifiering i relationerna även om man bortser från det rent sexuella och detta är intressant att belysa.

Objektifieringen av mannen.

En central del av handlingen i *Drift* var alltså objektifieringen av mannen. Man ville göra mannens kropp till ett objekt för kvinnors åtrå och boken vänder sig som sagt primärt till heterosexuella kvinnor. Jan Bielecki nämnde till exempel kvinnors behov av att få betrakta män som begärliga objekt och på så sätt frångå den klassiska normen inom bland annat populärkultur där kvinnan är den som ska attrahera och mannen är den som ska bli attraherad. Detta citat från Jan sammanfattar vad deras syfte med denna objektifiering var: ”*Vad vi vill är att ge kvinnor inspiration till att ta för sig, och män möjligheten att låta sig erövrats*”.

Jag kommer nu presentera fyra avsnitt i *Drift* som jag anser illustrerar objektifieringen av mannen som de inblandade strävade efter att förmedla. Jag kommer att återkomma till detta avsnitt i Kapitel 6 eftersom delar av mottagandet i media berör just denna objektifiering, och det är därför viktigt att försöka ge en tydlig bild av hur detta såg ut och skildrades.

Den första representativa delen av mannens objektifiering är när Robert blir fotograferad naken av Sigrid ute i skogen, han poserar i utmanande poser som dock inte nödvändigtvis uppfattas som sexiga av mottagaren (i detta fall jag). Jag tror att syftet med detta var att visa ett skeende i berättelsen med ”glimten i ögat”. Att jag, som tillhör målgruppen som heterosexuell kvinna, inte uppfattar denna del av boken som sexig kan paradoxalt nog visa behovet av att ha detta som tema. Vi är alla barn av vår tid och jag tror att många kvinnor är ovana vid att betrakta mannen som ett objekt inom populärkulturen, just för att det så sällan uppmuntras till detta. Jag anser dock att det i detta avsnitt är tydligt att tanken är att Robert ska ses som ett objekt. Detta avsnitt nämnde även Liv Strömqvist som representativt för hur kvinnan ska ses som ett aktivt subjekt medan mannen blir det sexuella objektet.

Nästa avsnitt jag valt ut som symboliskt för denna del är kyssen mellan smörgåsförsäljaren och Robert. Försäljaren (en manlig sådan) kysser Robert som betalning för en smörgås.

Detta avsnitt tolkar jag som att det symboliserar det könsöverskridande tänkandet i *Drift*, att karaktärerna inte låter sig styras av könsbegränsningar. Det är alltså inte självklart att Lena är den som ska tacka för smörgåsen med en kyss, bara för att försäljaren är av manligt kön, och detta avsnitt symboliserar hur man i boken frångår heteronormen och även hur Robert i denna del på sätt och vis ses som ett objekt av smörgåsförsäljaren.

Det tredje avsnittet är på stranden då Robert försöker flirta med en solbadande tjej som snarare blir äcklad av hans närmanden och ber honom ta på sig kläderna. Detta avsnitt kan fungera på så sätt att det skapar en sorts sympati för Robert som tidigare i berättelsen framstått som en smula osympatisk i sitt förhållande till Sigrid. Händelsen på stranden visar en ganska patetisk bild av honom och man känner en viss empati, dock inte utan inslag av skadeglädje. Robert försöker så att säga objektifiera sig själv, utan framgång.

Det sista avsnittet jag valt ut är när Robert och Lena har sex på bussen. Det framgår tydligt att Lena blir klar innan Robert och att han blir sur över att hon avbryter samlaget då hon själv är nöjd, utan att invänta Robert. Även detta frångår den traditionella normen som jag anser finns inom till exempel sedvanlig pornografi där det är mannen och hans njutning som är i fokus. Jag tror alltså att syftet med detta avsnitt är att visa hur *Drift* inte rättar sig efter normen, men även att förmedla att också kvinnans njutning kan vara det centrala, och att hon för att uppnå njutning kan ”använda sig” av mannen som ett objekt, till skillnad från till exempel klassisk porr där det är tvärtom.

Objektifieringen sett ur ett maktperspektiv.

Det var för Liv Strömquist viktigt att inte ha dominans i sexscenerna, karaktärerna skulle inte stå i ett maktförhållande till varandra. Det skulle enligt henne inte finnas ”*någon erotisering av ojämlika maktförhållanden*”. Jag tolkar det dock som så att makt genomsyrar handlingen på ett annat sätt eftersom det enligt mig finns flera prov på hierarki i relationerna mellan personerna. Ett exempel på detta är den roll som Pyret/Sigrid har i förhållande till Lena och Robert. I relationen till Lena är Pyret den som har makten eftersom Lena till en början, efter deras första möte, inte kan sova eller äta. Hon känner sig besatt av sina starka känslor inför Pyret vilket illustreras av avsnittet där hon tänker på henne oavbrutet och letar igenom staden för att hitta Pyret, efter att ha fått veta att Pyret fått sparken. Pyret blir ett objekt för Lenas besatthet. Även om syftet är att sexscenerna emellan dem inte ska handla om makt så blir det alltså tydligt att deras relation utöver det ändå innehåller en stor portion av detta och det är intressant nog Lena som är den aktiva i de båda sexscenerna mellan Lena och Pyret som porträtteras i boken, precis som det är Sigrid som tar initiativet till sex med Robert ute i skogen. Den som enligt mig intagit en maktposition i själva förhållandet blir den ”passiva” i sexscenerna. Detta tolkar jag som att det, trots de inblandades försök att undvika maktdefinitionen i sexscenerna, ändå finns ett element av makt och hierarki mellan karaktärerna i boken.

Det är intressant att se hur Pyret går från att vara i underläge i relationen med Robert till att vara den som är i överläge i förhållandet med Lena, detta är dock en tanke som slår en först efter att ha läst hela boken, eftersom det ju först i slutet avslöjas att Sigrid och Pyret är samma person.

Det är tydligt att Robert står i ett överlägset maktförhållande till Sigrid(Pyret) redan i början av deras relation. Han berättar att det han först attraherades av hos henne bland annat var hennes sätt att titta på honom ”*helt fascinerad, som att jag var den första människan hon sett*”³⁵ och det blir i och med det tydligt att detta var en av anledningarna till att han inledde ett förhållande med henne. Men detta är också skälet till varför han till slut tröttnar på Sigrid. Fabian Göransson nämnde som sagt i en intervju att relationen mellan Sigrid och Robert avsexualiseras när de börjar förhålla sig hierarkiskt till varandra, men jag tolkar det

³⁵ Strömquist & Bielecki, s. 33

alltså snarare som så att deras relation är hierarkisk ur ett maktperspektiv redan från början. Kicken som Robert initialt fick av Sigrids fascination för honom avtar dock: "*Hon hade inga intressen. Hon kunde ingenting. Hon ville bara vara med mig*".³⁶

Frångåendet av heteronormen.

Den Utopiska feminismen är ett begrepp myntat av de inblandade i *Drift* och detta begrepp återkom i mina intervjuer när de inblandade beskrev handlingen. Det beskriver den känsla de strävat efter att uppnå i boken och *Drift* kan sägas utspela sig i en queer utopi där de flesta karaktärer tillåts leva ut sin sexualitet och känna sig säkra i den utan att ifrågasättas. Man var alltså inte ute efter att skapa en realistisk bild av nutiden utan snarare en bild av hur det borde vara. En viktig del av detta var enligt Jan Bielecki att visa sexuellt frigjorda kvinnor som kan leva ut sina begär på samma villkor som män utan att bestraffas och som tidigare nämnts var det centralt att karaktärerna själva fick bestämma sina sexuella roller, utan att förhålla sig till en påtvingad norm där kvinnan ska behaga och mannen ska behagas.

Det finns flera exempel på detta i boken, men frågan är om de kan kallas för symboler för en utopi? Betyder det att de i dagens samhällsklimat inte hade kunnat utlevas utan eventuella negativa följder? Ordet Utopi betyder *ett tänkt idealsamhälle* och jag tolkar det som att man i *Drift* vill visa hur saker borde vara utan att samtidigt ta ställning till hur handlingar som dessa skulle uppfattas i det samhälle som vi lever i idag. Dessa frågor förblir alltså obesvarade när man läser boken.

Viktigt att nämna är dock att de händelser som i boken får symbolisera en utopi inte utesluter att en sådan händelse skulle kunna ske i vårt samhälle idag, det utopiska ligger kanske snarare i att kunna ge sig in i en sexuell erfarenhet utan att ens tänka på begränsningar och följder, men frågan är om detta begrepp då blir det mest passande att använda i sammanhanget.

Det förbehållslösa tänkandet angående sex genomsyrar *Drift* och karaktärernas förhållningssätt till varandra. Två exempel på detta är när Lena klär ut sig till man och när smörgåsförsäljaren kysser Robert på bussen. Men det bästa exemplet på detta är nog då Pyret går in till två män som har sex i huset tvärsöver gatan och deltar i akten utan att ett enda ord sägs, men jag upplever inte att de flesta sexuella händelser i boken är utopiska i den meningen att de inte skulle kunna hända i det samhällsklimat vi lever i nu. En kvinna som tar för sig sexuellt kan inte i min mening uppfattas som något utopiskt (i betydelsen orealistiskt, framtidsvisionärt) och därför ställer jag mig frågande till sättet på vilken det utopiskt feministiska tänkandet förmedlas i boken och om detta är en relevant benämning på det feministiska budskap som boken vill förmedla.

Enligt mig är det mer relevant att koncentrera sig på frångåendet av heteronormen i boken, men att benämna detta som utopi anser jag vara missvisande eftersom man då som sagt på sätt och vis antyder att förhållandena är orealistiska för det samhälle som vi idag lever i.

För att kunna visa hur man i *Drift* försöker frånga en heteronorm måste jag även (kortfattat)definiera vad begreppet betyder i sammanhanget. En heteronorm innebär att heterosexualiteten är den norm som människor förväntas att leva efter. En man ska bete sig manligt och förälska sig i kvinnor som betar sig kvinnligt och vice versa. Detta för med sig att de som inte passar in i denna mall anses bryta mot normen. Queerteorin (som alltså förespråkas i *Drift*) innebär istället att sexuell identifikation ska kännetecknas av personlig valfrihet och på bokens omslag nämner man att det handlar om en *queerfeministisk* syn på saker och ting. Detta representeras enligt mig av att varken Lena eller Sigrid/Pyret är uttalat hetero eller homosexuella, det är istället tydligt att de attraheras av människor oavsett vilket kön de tillhör. Detta är kännetecknade för queerfeministiskt tänkande och detta budskap blir

³⁶ Strömquist & Bielecki, s. 90

alltså på detta sätt tydligt i boken. Lena attraheras av både Sigrid och Robert och Sigrid i sin tur har förhållanden med både en man och en kvinna.

4.2 Bildkommunikativ analys av *Drift*.

I detta avsnitt analyserar jag *Drift* ur ett bildkommunikativt perspektiv. Jag har valt ut relevanta teman i handlingen (utifrån min analys i Kapitel 4.1) och målet med detta avsnitt är att ge en tydlig bild av hur dessa teman förmedlats i boken med utgångspunkt i den teori jag presenterade i Kapitel 2.2. Detta är av vikt bland annat för att sedan kunna analysera medias mottagande av boken. Syftet med min bildkommunikativa analys är som tidigare nämnts främst att ge mig själv, läsare av denna uppsats och de inblandade en klar bild av hur innehållet i *Drift* kommunicerats genom ett serieformat. Jag kommer använda mig av begreppen jag tagit upp i avsnittet rörande seriens komponenter och uppbyggnad, jag har dock valt att inte göra näranalys, receptionsanalys eller intentionsanalys eftersom det helt enkelt inte finns utrymme i uppsatsen för att göra det på varje ruta. På grund av detta har jag också valt ut de komponenter som jag avser vara mest relevanta dels för att förklara temana som jag vill belysa ur en bildkommunikativ aspekt men också för att det inte ska bli för mycket upprepningar i texten. Gällande bokomslaget har jag gjort valet att kort analysera detta utifrån nämnda tre analyser men det anser jag vara mer relevant eftersom omslaget är det första mottagaren ser av boken.

För att som läsare kunna följa med i analysen i detta avsnitt bör man se bildrutorna som jag undersöker, jag presenterar därför dessa i en bilaga. De bildrutor jag analyserar finns i bilaga 1.

Jag inleder med att undersöka hur det humoristiska anslaget i *Drift* förmedlats eftersom jag i den dramaturgiska delen tog upp hur viktig denna del är för en berättelse.

4.2.1 Det humoristiska anslaget.

Som jag nämnde i min dramaturgiska analys så finns det ett humoristiskt anslag i *Drift*, man gör alltså tidigt tydligt vad tonen i boken kommer att vara; en rolig serie som innehåller sex. Liv Strömquist tog i min intervju med henne upp att det kan ha gått vissa förbi att boken faktiskt är menad att vara humoristisk. Det är därför relevant att ta upp hur denna humor förmedlades i *Drifts* anslag och hur anslaget såg ut, eftersom anslaget är en viktig del av en berättelse som alltså sätter den fortsatta tonen i läsoplevelsen.

De tre första sidorna i boken tar plats utanför bussen på busstationen i Helsingborg. Serien inleds med några bildrutor som illustrerar exteriören vid hållplatsen och det är först på sidan åtta och nio som anslaget till fullo görs tydligt anser jag, och det är även detta uppslag som jag tänker analysera ur ett bildkommunikativt perspektiv. Det handlar om tio bildrutor. På den första bildrutan, som är av rektangulär form, ser man två personer varav den ena står med ryggen mot betraktaren, detta är en initial näranalys av rutan. Den figur vars framsida man ser, håller i ett vitt litet papper. Med tanke på att denna ruta kommer några sidor fram i boken kan man som mottagare sätta rutan i en yttre kontext. Man har innan denna ruta sett en busshållplats och människor som väntar på en buss. Jag tror därmed att de flesta gör en manifest tolkning av denna figur som en biljettkontrollant eller chaufför som arbetar på bussen, denna tolkning förstärks av att mannen har någon form av uniformmössa på huvudet. Figuren med ryggen mot betraktaren är inte lika tydlig, man ser endast ryggtavlan och klädseln som ser ut att vara en kostym. Formen på ryggen gör att man tolkar det som en man, detta blir alltså även det en del av den manifesta tolkningen eftersom han är lite för bredaxlad för att vara kvinna, han är även flera storlekar större än den andre mannen i rutan. Jag tolkar det som att han är en man som ska ut och resa, eftersom jag sätter honom i en både yttre och inre kontext som tyder på detta. Som jag tidigare nämnt så tolkas troligtvis den andre mannen som chaufför(det är nu en del av rutans inre kontext) medan

jag med hjälp av det jag sett på föregående sidor tolkar det som att rutan utspelar sig på en busstation. Element som stärker min tolkning angående detta är biljetten (vad jag tolkar som en biljett) och att jag dessutom kan ana att mannen håller i en väska, eftersom man i rutans nedre kant kan se hur hans högerhand håller i något. Kontexten får mig att tolka detta som ett handtag till en resväska.

Det finns ingen dialog eller bakgrund i rutan som kan hjälpa mottagaren att tolka elementen men det är som sagt ändå ganska tydligt vad den ska förmedla och jag går nu vidare till nästa ruta.

Till att börja med, hur hänger den ihop med föregående? Jag har i teoriavsnittet tagit upp begreppen sammanhållning och sammanhang. Vilket av dem kan appliceras här? Bildrutan (som har exakt samma form som den förra) visar endast en naken man bakifrån i exakt samma ställning som den kostymklädde mannen i föregående ruta. Skillnaden är alltså att han nu plötsligt är naken och ensam. Ställningen blir det element som tas med från förra rutan och det handlar med andra ord om sammanhållning mellan rutorna, eftersom ett element nu upprepas. Mannen har alltså blivit av med alla kläder, dessutom har chauffören försvunnit, detta gör att man som mottagare tvingas lägga in en tolkning i rännstenen mellan rutorna, eftersom det annars blir helt ologiskt. Vi vet att man inte kan tappa alla sina kläder så där på riktigt och eftersom han står i samma ställning så är det svårt att tolka det som sker i rännstenen som att han gått iväg, tagit av sig alla kläder och sedan ställt sig i exakt samma position igen.

Det viktiga elementet här tror jag alltså är att han står i samma ställning som han gjorde i förra rutan, det gör att jag tolkar det som att rutan där han är naken är sedd ur en subjektiv vinkel och att den är symbolisk. Den tolkning jag lägger in i rännstenen som gör denna ruta begriplig är att någon står och tittar på mannen och ”klär av honom med blicken”. Detta kan vara en del av en latent tolkning, alla upplever kanske inte rutan på ett liknande sätt och min tolkning har kanske påverkats av att jag har en vidare uppfattning av rutans yttre kontext, eftersom jag vet vad boken som rutan finns i handlar om.

I vilket fall så blir det troligtvis mer tydligt i nästa ruta att han är betraktad av någon. Denna bildruta, som inte har definierade ramar utan består av en vit bakgrund som ”blöder” ut mot sidorna, föreställer en kvinna i närbild. Att det är en kvinna är nog den tolkning de flesta mottagare gör eftersom hon har långt hår och bröst. Det blir en del av den manifesta tolkningen. Att rutan inte har en någon definierad bakgrund gör att man som mottagare får göra en egen tolkning om var kvinnan befinner sig. Med tanke på det jag sa om den subjektiva synvinkeln på den föregående rutan så tolkar jag det som att hon befinner sig bakom mannen och att det är hon som ”klätt av honom med blicken”.

De tre rutor jag hittills analyserat blir viktiga för att sätta anslaget i *Drift*. Jan Bielecki (som tecknat rutorna) har i och med detta gjort den humoristiska tonen tydlig och man anar även att det kommer finnas en sexuell underton i handlingen, baserat utifrån tolkningen man gör av dessa rutor.

Nästa ruta är dubbelt så bred som de två första och föreställer en buss med påstigande passagerare, detta är en manifest tolkning som troligtvis alla mottagare kommer göra. Chauffören återfinns här och det är också den första ruta där en figur säger något: ”Stig på...”³⁷. Han skapar sammanhållning till de andra rutorna eftersom han blir ett element som upprepas och jag tror att denna ruta är till för att sätta de föregående i en kontext. Det ska nu inte finnas några tvivel om var handlingen just nu utspelar sig: i en buss. Denna ruta illustrerar det jag tidigare tagit upp om rutans form och hur den har betydelse för hur man uppfattar tiden i en serie. Rutan är bred och innehåller ett skeende som inte kan förmedlas genom ett fotografi, framför allt eftersom den innehåller tal. Baserat på det man tidigare sett

³⁷ Strömquist & Bielecki, s. 8

av figurernas klädsel kan man också se att både mannen och kvinnan som ”spanat in” honom står i kön till bussen.

I nästföljande två rutor sker en upprepning av det som hände i de två första rutorna jag analyserade: i den första ser mottagaren en man, påklädd, som lägger upp sitt bagage på en hylla. Den föregående rutan har satt en kontext och man vet nu att detta sker på en buss. I nästa ruta är han återigen naken och står i samma ställning. Som mottagare är det denna gång tydligt att han ses genom en subjektiv synvinkel eftersom man nu fått se vem det är som tittar på honom. Man gör alltså samma tolkning av rännstenen mellan rutorna som man tidigare gjort.

Nästa ruta innehåller två figurer, mannen och kvinnan. Kvinnan står bakom mannen och tittar på hans kropp. Tack vare kvinnans klädsel och utseende vet man att det är kvinnan som tidigare tittat på honom, detta bli även tydligt eftersom mannen i denna ruta fortfarande är naken. Viktigt att nämna är också att man i dessa ”nakna” rutor blir presenterad för ett av de viktigaste temana i handlingen, nämligen objektifieringen av mannen. Detta blir särskilt tydligt eftersom kvinnan säger: ”Ursäkta”³⁸ utan att ta blicken från mannens bakdel, det är uppenbart att tecknaren här vill förmedla att hon ser mannen som ett objekt. Detta avsnitt nämnde även Jan Bielecki som passande för att visa detta tema.

De två rutor som följer härefter föreställer också mannen, i den första påklädd och i den andra naken i samma ställning. Jag känner att dessa rutor blir lite överflödiga eftersom man redan sett detta två gånger. Det viktiga här är dock att man ser kvinnan sätta sig några rader bakom mannen, en intressant skillnad mot de förra rutorna skapas i och med detta. Nu är det nämligen jag som läsare som klär av honom med blicken, eftersom kvinnan befinner sig bakom honom och mottagaren av rutan fortfarande ser honom framifrån. En viktig detalj här är också att man inte kan se mannens könsorgan, något som för de inblandade var relevant och som kommer att återkomma i handlingen.

I den sista rutan på detta uppslag ser man fyra personer: kvinnan, mannen och två figurer till som man tolkar som en mor och ett barn. Mannen sätter sig på sin plats och man ser endast halva hans huvud, något som jag tror kan förklaras med att man i alla rutor på detta uppslag har haft exakt samma synvinkel; mittgången i bussen. Att tecknaren endast valt att ta med halva mannen och att han därmed blir ”avklippt” av rutans ram blir på så sätt förståeligt.

Anledningen till att jag valde dessa tio rutor att analysera var för att visa hur man förmedlat det humoristiska och sexuella anslaget och jag har med min undersökning av rutorna visat hur tecknaren gjort detta. Det subjektiva avklädandet av mannen gjort på ett humoristiskt sätt har alltså satt anslaget i handlingen på ett tydligt sätt.

4.2.2 Objektifieringen av mannen sett ur en bildkommunikativ aspekt: Fotograferingen i skogen.

Jag nämnde i föregående avsnitt att man redan i anslaget till *Drift* får en första bild av ett centralt tema i boken, nämligen objektifieringen av mannen. Jag har valt ut ett annat avsnitt ur boken för att ytterligare förtydliga hur man förmedlade detta tema. Det avsnitt jag valt togs även upp som ett bra exempel på detta i intervjun jag gjorde med Liv Strömqvist.

Den delen jag valt ut för analys är den där Sigrid fotograferar Robert ute i skogen. Upptakten till de fem bildrutor jag här kommer att analysera är en picknick där Sigrid föreslår att de ska bada innan de går hem. Hon börjar sedan fotografera honom.

Rutornas yttre kontext gör att man som mottagare vet att det är Robert som på den första rutan imiterar Näcken, det blir alltså en manifest tolkning. Han sitter naken i ett vattenfall med en kvist som fiolstråke. Denna ruta upptar en hel sida och är mer detaljerad än många andra rutor i boken eftersom den innehåller en väldefinierad bakgrund med stenar och

³⁸ Strömqvist & Bielecki, s. 9

vatten som viktiga element i bilden. Att det står ”Klick” i stora bokstäver i rutans vänstra del gör att man tolkar det som att han blir fotograferad och på grund av detta gör man tolkningen att han poserar framför kameran. I nästa ruta, som är en fjärdedel så stor som den förra, ser man Sigrid i närbild som håller i en kamera. Det skapas här en sammanhållning med föregående ruta eftersom ordet ”Klick” står även här. Det är alltså ett repetitivt element som håller samman de båda rutorna. Bakgrunden i rutan utgörs av träd och det blir därmed tydligt att Sigrid här är den som objektifierar Robert eftersom hon dels är fullt påklädd, inte själv badar (vilket man alltså kan se på bakgrunden) och dessutom har ett ansiktsuttryck som ser glatt ut. Den manifesta tolkningen blir att man här tittar på en kvinna som gillar det hon ser.

I nästa ruta ser man Robert liggandes på rygg i vattnet med underkroppen dold under ytan, uppenbart poserade inför kameran och Sigrid. Denna tolkning förstärks av att han säger ”Kolla!”³⁹. Rutan innehåller elementen vatten och stenar som repeterats från den första rutan och det skapas på så sätt sammanhållning. Tolkningen man som mottagare gör av rännstenen mellan denna ruta och föregående är att det man i denna ruta ser är Robert ur Sigrids synvinkel, eftersom bakgrunden alltså repeteras från första rutan och inte från föregående. Ställningen Robert ligger i är inbjudande för betraktaren och det blir än mer tydligt att han poserar för Sigrid. Nästa ruta visar Robert i en annan ställning, han sitter nu på knä på land med en handduk mellan benen och det är nu ännu mer uppenbart hur han poserar för Sigrid eftersom han sitter i en klassisk ”Pinuppa”-ställning och säger ”Så här kanske!”⁴⁰. Detta är en latent tolkning gjord av mig men oavsett hur man tolkar hans ställning så är ändå hans posering i fokus vilket åtminstone är en manifest tolkning av bildrutan. Denna ruta är för mig mycket representativ för det tema som jag med detta avsnitt vill belysa (objektifieringen av mannen), så även nästa ruta där Robert vänder ryggen mot kameran och tittar över axeln. I denna ruta står återigen ordet ”Klick” vilket förtydligar att han poserar framför en kamera och detta skapar sammanhållning med tidigare rutor.

Detta avsnitt är kanske det som tydligast visar objektifieringen av mannen i *Drift* och kombinerat med det jag i föregående avsnitt tog upp angående detta tema så har jag nu gjort tydligt hur detta tema förmedlades genom bilder.

4.2.3 Maktperspektivet sett ur en bildkommunikativ aspekt: Robert och Sigrid.

Ett av de teman jag urskiljde i *Drift* är maktperspektivet som främst visas i relationerna mellan karaktärerna. Detta är enligt mig ett centralt tema som blir tydligt i Sigrids relation med Robert och i Pyrets (Sigrids) relation till Lena. Liv Strömqvist sa, som tidigare nämnts, att det inte skulle finnas makt i sexscenerna men jag tycker alltså att detta kan tolkas som en viktig del av handlingen ändå. Det är tydligt att det finns ett överläge och underläge i relationerna, som avspeglas i sexscenerna, även om detta inte uttalas och jag kommer nu analysera ett avsnitt som för mig tydligt visar denna maktrelation. Det utvalda avsnittet handlar om när Robert lämnar Sigrid och denna del av *Drift* visar vilken hierarki det är i deras förhållande. Robert har precis innan detta avsnitt berättat för Lena att han började tröttna på Sigrid och hur han började ha sex med andra kvinnor: ”Eftersom jag inte längre fick en kick av hennes åtrå, letade jag efter den på andra ställen.”⁴¹ Robert berättar också att han inte längre orkade anstränga sig när det gällde Sigrid. Allt detta leder till att han bestämmer sig för att lämna henne och det är också överskriften i den första rutan av de åtta jag nu ska analysera: ”Till slut var jag tvungen att lämna henne”⁴². Bildrutan, som är fyrkantig, föreställer Sigrid i närbild. Bakgrunden utgörs av en bokhylla som skymtar fram

³⁹ Strömqvist & Bielecki, s. 61

⁴⁰ Strömqvist & Bielecki, s. 61

⁴¹ Strömqvist & Bielecki, s. 92

⁴² Strömqvist & Bielecki, s. 96

bakom hennes huvud och därför blir den manifesta tolkningen att hon befinner sig i ett rum. Uttrycket i hennes ansikte kan tolkas som förskräckt och förtvivlat och hon tittar rakt mot betraktaren vilket blir ett sorts *punctum* i rutan, det känns som att hon tittar rakt på mottagaren vilket känns märkligt obehagligt, detta är dock en latent tolkning, kanske för att jag sett skräckfilmer där ansiktsuttryck som dessa är ständigt förekommande. Överskriften hjälper till att förtydliga anledningen till hennes förtvivlan och det råder här alltså ett viktigt samspel mellan text och bild, utan överskriften hade mottagaren inte förstått Sigrids ansiktsuttryck. I nästkommande rutor finns ingen text och detta avsnitt är enligt Jan Bielecki även ett bra exempel på hur man i en serie kan berätta utan ord.

I följande ruta blir det tydligt vad Sigrid tittar på. Den föreställer Robert och bakgrunden ser ut att vara ett hörn vilket gör att den manifesta tolkningen blir att han också befinner sig i ett rum, troligtvis samma rum som i föregående ruta. Tolkningen av hans ställning blir latent eftersom man kan tolka hans kroppsspråk på många olika sätt, här hjälper dock rännstenen till med att få in mottagaren i ”rätt” riktning eftersom man genom den som sagt försöker hitta en kontinuitet i handlingen som håller ihop de båda rutorna. En sammanhållning har redan skapats i och med att båda rutorna ser ut att utspela sig i ett rum och mottagaren kommer troligtvis att tolka Roberts kroppsspråk som en reaktion på Sigrids uttryck i föregående ruta. Jag tolkar det som att han står i en försvarsställning, en tolkning som nog de flesta gör. Robert håller upp ena handflatan mot betraktaren och det är tydligt att han sagt eller gjort saker som gjort Sigrid upprörd, rutan är dock utan överskrift eller bubblor så vad som sagts får man själv räkna ut, därför är det bra att det i föregående ruta fanns en överskrift som satte tonen för detta uppslag.

I nästa bildruta ser man Sigrid sittande på knä, iklädd en morgonrock. I högra delen av rutan ser man någon som står vänd med ryggen mot henne. Tack vare rutans yttre kontext vet man att detta är Robert, denna tolkning förstärks av att Sigrid är i ett tydligt underläge i rutan. Hon gråter och mannen som gjort henne ledsen står vänd bort från henne, dessutom ser man endast hans ben. Sigrid har nu gått från att vara förskräckt och nästan chockad till att gråta och eftersom det inte finns text i någon av dessa rutor får mottagaren återigen själv gissa vad som sagts, vilket är positivt eftersom det ger utrymme för personliga tolkningar. Tidigare nämnda överskrift begränsar dock dessa tolkningar från att komma för långt bort från ämnet.

I följande ruta finns bara Robert. Han gestikulerar med händerna igen, denna gång från ett ovanifrånperspektiv eftersom man nu vet att Sigrid sitter på golvet. Rutan har ingen bakgrund och det är Roberts kroppsställning som är i fokus. Denna ruta tycks vara till för att ytterligare förtydliga skeendet i handlingen för som mottagare vet man ju redan vad som händer.

Nästa bildruta är enligt mig mer intressant än föregående fyra. Den är dubbelt så bred som tidigare rutor och föreställer Sigrid i närbild mot en svart bakgrund. Som jag nämnde i mitt teoriavsnitt så kan bakgrunden ibland hjälpa till att förstärka vad som sker i figures inre och det blir extra tydligt här. Den svarta bakgrunden betonar Sigrids inre. Hon ser chockad ut, som att det Robert sagt just har sjunkit in. En tolkning av rännstenen mellan denna och föregående ruta blir därför att Robert nu definitivt förklarat att det är slut. Att rutan är så bred gör också att man uppfattar tiden i den som längre än i de förra rutorna, tiden tycks nästan ha stannat upp för Sigrid och hon ser ut som hon är i ett chocktillstånd. Detta förstärker känslan av hierarki i deras relation enligt mig.

Nästa tre rutor är särskilt intressanta om man tittar på samspelet mellan ord och bild och de visar tydligt hur detta samspel kan se ut. De tre rutorna upptar en sida och föreställer alla Sigrid som ligger ner, det intressanta är dock att hon i de två första är porträtterad som ett rådjur. Man har här alltså frångått den traditionella Starletstilen och istället skapat en mer konstnärlig symbolik.

Den första rutan av dessa tre föreställer ett rådjur som ligger på en väg, omgiven av skog. Utan överskriften hade detta kanske blivit obegripligt men texten gör bilden tydlig: ”*Hon bara låg ner och gnydde. Det var sjukt.*”⁴³ Texten förklarar alltså att det är Sigrid som ligger där, dock utan att säga det rakt ut och en tolkning av texten blir att det är Robert som säger detta. Man bör ju komma ihåg att detta är en återblick som han berättar för Lena i bussen. Parallellen till ett överkört rådjur (denna tolkning gör jag eftersom hon tycks ligga på en väg) gör att det blir tydligt hur Sigrid känner sig och framförallt vilket underläge hon står i gentemot Robert. Nästa ruta har samma motiv och är lika stor. Skillnaden här är att man nu ser Robert som kliver över Sigrid och går iväg, något som ytterligare förstärker hennes utsatthet och underläge. Överskriften i rutan är: ”*Hon var inte ens arg. Hon bara låg där*”⁴⁴. Dessa ord tycker jag är talande för hur Robert och Sigrids relation sett ut i boken, att hon hela tiden tycks ha stått i ett underläge har kanske varit det som fått Robert att tröttna. Följande ruta föreställer Sigrid om ligger på golvet i en hall. Hade man inte tolkat innan att rådjuret var en symbol för henne så blir detta tydligt nu, i och med denna bild. Sigrid är det element som skapat sammanhållning mellan dessa tre rutor. Överskriften här är: ”*Som ett rådjur som blivit påkörd av en bil*”⁴⁵. Bakgrunden utgörs av en hall med byrå, hatthylla och en stängd ytterdörr vilket förstärker känslan av ensamhet i rutan. Ingen annan än hon finns på bilden och med den väldetaljerade bakgrunden blir detta extra tydligt. Detta avsnitt visar obalansen i Robert och Sigrids förhållande tycker jag. I ett jämförbart förhållande ser inte gräl ut så här, och det intryck man fått av rutorna i denna del visar enligt mig att Sigrid inte ens säger emot Robert. Detta förstärks givetvis av att Sigrid avbildats som ett rådjur och texten som står i överskrifterna.

4.2.4 Maktperspektivet sett ur en bildkommunikativ aspekt: Pyret och Lena.

Som jag tidigare nämnt så är det intressant att se hur Sigrid går från att vara i underläge i relationen med Robert till att ha makten i förhållandet med Lena. För att undvika missförstånd bör jag här förtydliga att Sigrid och Pyret visar sig vara samma person i slutet av boken. I den del av boken där Lena berättar om sin relation kallas Sigrid alltså Pyret. Det avsnitt jag här ska analysera handlar om hur Lena blev besatt av Pyret efter deras första möte och hur detta förmedlades genom bilder. Man kan tolka det som att Pyret går från att vara subjektet som ser upp till Robert i deras relation till att vara ett objekt för åtrå i förhållandet med Lena. Jag bör dock förtydliga att detta inte utesluter att också Lena är ett objekt för Pyret men med tanke på vad jag tidigare sagt om hierarkin i *Drift* så tycker jag som sagt att följande avsnitt visar att Pyret har ett visst överläge gentemot Lena. Jag kommer här analysera sex rutor och den första av dessa föreställer Lena som ligger på en soffa. Den yttre kontexten är att Lena berättar för Robert om hur hon och Pyret träffades och att hon blev besatt av Pyret direkt.

Överskriften i denna ruta är ”*Jag kunde varken äta eller dricka, jag tänkte på henne oavbrutet*”⁴⁶. På bilden ser man Lena i närbild som ligger på rygg med armarna under huvudet och stirrar ”ut i det blå”. Texten förtydligar vad som händer, utan den hade man inte vetat vad syftet med rutan var eller vad Lena tänkte på. Rutan har en väldefinierad bakgrund med en nalle, ett bord, ett glas och en bok.

Nästa ruta föreställer Lena som sitter vid sitt köksbord, hon blir det element som upprepas från föregående ruta och som skapar sammanhållning. Hon har andra kläder på sig nu och tolkningen av detta blir att en viss tid nu har förflutit sedan förra rutan. Rännstenen markerar alltså tidsskillnaden mellan rutorna. Lena sitter vid sitt bord och tittar på en diskho

⁴³ Strömquist & Bielecki, s. 97

⁴⁴ Strömquist & Bielecki, s. 97

⁴⁵ Strömquist & Bielecki, s. 97

⁴⁶ Strömquist & Bielecki, s. 36

som är överfull av disk, detta förtydligar att hon är för upptagen med att tänka på Pyret för att ha tid att diska och rutan utstrålar en känsla av ensamhet och tristess. Den är bredare än föregående ruta och känns därmed mer utdragen i tiden. Syftet med denna ruta tycks vara att understryka känslan av leda hos Lena och detta blir än mer tydligt av att hon tittar på all disk som tornat upp sig.

Följande ruta är också bred vilket skapar en känsla av tid. Den visar Lena i närbild som ligger på sin säng, även här stirrar hon rakt ut i tomma intet. Valet av närbild gör att man som mottagare lättare kan leva sig in i hennes känslor. Lena är den som skapar sammanhållning mellan alla rutor i detta avsnitt men känslan av leda är även ett element som återkommer. Alltså skapas även ett sammanhang mellan bildrutorna. Det skapas även ett sammanhang av att Lena tycks röra sig i sin lägenhet eftersom rutorna utspelar sig i olika delar av hennes hem. I denna ruta verkar hon befinna sig i sovrummet.

Överskriften i rutan är: ”*Det var som en stor våg som sköljde med sig alla andra tankar*”.⁴⁷ Texten hjälper till att förtydliga vad som sker i rutan och Lenas blick blir i och med detta lättare att tolka. Den manifesta tolkningen blir att hon tänker på Pyret.

I nästa ruta står Lena och röker vid sitt fönster. Att hon står upp gör att jag tolkar det som att hon nu ”ryckt upp sig” och börjat fundera över hur hon ska komma till rätta med sina känslor av besatthet. Överskriften är: ”*Jag visste att hon skulle arbeta på fredagen. Jag var tvungen att gå dit för att träffa henne igen*”.⁴⁸ vilket förstärker denna tolkning. Även i denna ruta finns en känsla av ensamhet (som alltså skapar sammanhållning mellan rutorna) vilket betonas genom att fönstret som hon står och röker vid är omringat av en svart bakgrund. I följande ruta sitter Lena i sin säng. De återkommande elementen av ensamhet och leda finns även här, lika så den svarta bakgrunden. Längst upp till vänster i rutan står meningen: ”*Natten innan kunde jag inte sova*”.⁴⁹ Som mottagare förstår man nu att Lena bestämt sig för att gå och träffa Pyret. Man tolkar därför även in en känsla av ängslan i bilden. Lena tycks vara så besatt av att träffa Pyret att hon är mer ängslig än förväntansfull, något jag tycker förstärker känslan av makt i deras relation. Att rutan är bred gör också att man förstår Lenas känsla av ängslan eftersom det verkar som att hon tycks ha suttit så en längre stund.

Den sista rutan på detta uppslag är en exteriör bild av staden, där man ser konturer av hus och en måne avteckna sig mot natthimlen. Att det är natt vet man även tack vare texten i föregående ruta. Himlen är svart och husen är vita vilket gör att de blöder ner mot sidans nedre kant. Härmed skapas en tidskänsla.

Detta avsnitt tycker jag tydligt visar Lenas besatthet av Pyret vilket gör att man får en bild av hennes underläge i deras spirande förhållande. Viktigt att nämna är att jag inte använder ordet underläge som något uttalat negativt utan snarare för att förtydliga att det råder en hierarki, om den är negativ eller positiv är inte lika relevant i Lenas och Pyrets relation som i Roberts och Sigrids förhållande. I det sistnämnda är ju hierarkin det som får relationen att ta slut.

4.2.5 Frågåendet från heteronormen sett ur en bildkommunikativ aspekt: Smörgåsförsäljaren.

Som jag tidigare nämnt så genomsyras *Drift* av en förbehållslös inställning till sex och förhållanden. Ingen i boken är uttalat hetero eller homosexuell vilket också blir en del av det queerfeministiska budskapet. Ett avsnitt som enligt mig symboliserar detta på ett enkelt sätt är när en smörgåsförsäljare kysser Robert. Bussen har tagit en paus i sin resa och smörgåsförsäljaren kliver på bussen och går fram till Lena och Robert. Han frågar om de

⁴⁷ Strömqvist & Bielecki, s. 36

⁴⁸ Strömqvist & Bielecki, s. 37

⁴⁹ Strömqvist & Bielecki, s. 37

vill köpa en smörgås och Robert säger att de tyvärr inte har råd. Därefter följer den första av de bildrutor jag valt ut i detta avsnitt.

Rutan föreställer fem personer som man tack vare den yttre kontexten lätt kan identifiera, om man läst vad som hänt innan denna ruta. Utöver dessa fem figurer utgörs den inre kontexten av bussäten, det finns ingen bakgrund i rutan. Längst bak i bilden syns modern och barnet som varit med på bussen sedan starten, de tycks vara på väg ut. Till vänster syns smörgåsförsäljaren och till höger i rutan sitter Lena och Robert. Rutan är bred och visar ett utdraget tidavsnitt eftersom vad försäljaren säger, enligt min latent tolkning, får Lena att lägga armen om Robert.

”Men ett förtjusande par som ni får gärna rabatt”⁵⁰ står det i hans pratbubbla. På detta svarar Lena ”Äsch!”⁵¹. En tolkning som jag tror är lätt att göra är att Lena lägger armen om Robert för att låtsas att de är ett par.

I nästa ruta ser man försäljaren och Robert i närbild, dock ser man Roberts huvud endast snett bakifrån. Känslorna hos figurerna bli enklare att identifiera genom detta närgångna perspektiv. Försäljaren säger: ”Du är verkligen tilldragande!”⁵² och tittar på Robert. Här är ett exempel på hur *Drift* på ett enkelt och självklart sätt frångår heteronormen. Jag tror att de flesta mottagare tror att försäljaren kommer flirta med Lena, men istället flirtar han med Robert. Man blir alltså överraskad tack vare den tolkning man lägger in i rännstenen mellan rutorna, vilket i sig kan tolkas som ett bevis på att det existerar en heteronorm som boken på detta sätt frångår. Detta är dock en latent tolkning.

Att mamman och barnet nu syns bakifrån i rutans mitt gör att det blir tydligt att det förflutit en viss tid sedan förra rutan då man såg dem framifrån, perspektivet på rutan är också ett annat. Att man inte längre ser Robert framifrån gör att det är svårt att tolka hans ansiktsuttryck och reaktion på det försäljaren säger. Följande ruta visar Lena i närbild utan bakgrund som ler och säger ”Ja! Visst är han!”⁵³. Jag tolkar det som att tecknaren med denna ruta enkelt vill förtydliga att Lena låtsas att hon är tillsammans med Robert, något som uppenbarligen inte bekommer försäljaren, vilket också det förtydligas genom denna ruta.

Värt att nämna angående nästa ruta är att tecknaren för en stund frångår den traditionella ramen som tidigare använts i rutorna. Denna ruta har endast en definierad ram vid figurernas huvud och man kan alltså säga att rutan blöder delvis vilket skapar en intressant effekt. Rutan föreställer försäljaren och Robert i profil och närbild, mellan deras huvuden finns försäljarens pratbubbla där det står ”Vilken sort vill du ha?”⁵⁴. Han har lagt sin högra hand på Roberts kind och Robert ser lite förskräckt ut, det tydligt definierade uttrycket i hans ansikte gör nog att detta blir den tolkning de flesta mottagare kommer att göra. Att försäljaren befinner sig högre än Robert och därmed tittar ner på honom gör också att han plötsligt tycks befinna sig i något av en maktposition gentemot Robert. I följande ruta ser man Lena i närbild som skrattar, denna ruta i kombination med den förra där hon var med gör att hon tycks få en betraktande roll i denna händelse. I nästa ruta syns Robert, också han i närbild. Han nyper sig i kinden och ser förvirrad ut och säger ”Jag...”⁵⁵. Det är tydligt att han inte riktigt vet hur han ska reagera. Ingen av dessa två rutor har en bakgrund, det viktiga här tycks vara figurernas reaktioner.

I rutan efter ser man försäljaren i närbild. Han säger ”Du kan få betala med en kyss istället!”⁵⁶. Som mottagare vet man redan att det är Robert han riktar sig till, därför blir

⁵⁰ Strömqvist & Bielecki, s. 82

⁵¹ Strömqvist & Bielecki, s. 82

⁵² Strömqvist & Bielecki, s. 82

⁵³ Strömqvist & Bielecki, s. 83

⁵⁴ Strömqvist & Bielecki, s. 83

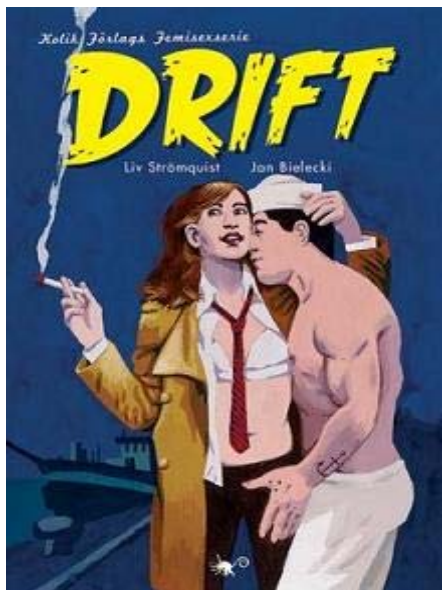
⁵⁵ Strömqvist & Bielecki, s. 83

⁵⁶ Strömqvist & Bielecki, s. 83

rutan tydlig trots att man inte ser vem försäljaren pratar med. Sista rutan i detta avsnitt visar i närbild hur försäljaren kysser Robert. Den förstnämnde blundar medan Robert tycks vara överrumplad. Deras huvuden upptar hela rutan som är bred vilket skapar tid, eller i det här fallet snarare en känsla av att tiden stannar upp, mycket tack vare Roberts ansiktsuttryck. Syftet med detta avsnitt var att visa hur jag tror att vi som mottagare ofta utgår från en heteronorm samtidigt som jag visade hur *Drift* enkelt frångick detta.

4.2.6 Analys av Drifts omslag .

Som avslutning på detta kapitel kommer jag här undersöka *Drifts* omslag.

En initial näranalys av bilden visar att den föreställer två personer som står i en hamn. Att det är en hamn ser man på en båt som skymtar i bakgrunden och paret står på kajen en bit framför båten. Den mörkblåa färgen på bokomslaget och på bilden gör att man tolkar det som kväll eller natt. Titeln på boken står i stora gula bokstäver ovanför deras huvuden. Det manifesta innehållet av denna bild är alltså ett par som står på en hamnkaj, denna tolkning gör nog de flesta som tittar på bokomslaget.

Relationen mellan mannen och kvinnan är en del av det latent innehåll, egentligen kan man säga att även tolkningen av dem som just man och kvinna är en subjektiv tolkning som påverkas av omslagets kontext. Den yttre kontexten av omslaget visar att det är ett omslag till en tecknad serie som lanserats som en sexserie som bryter mot heteronormen, detta uppmuntrar enligt mig till en tolkning utanför könsgränserna. Personerna på bilden kan alltså vara två män. Personligen tolkar jag det dock som en man och en kvinna och jag tror även att det är den tolkning som de flesta mottagare av bilden gör. Mannen är personen till höger på bilden och kvinnan är till vänster. Kan man redan av att titta på omslagsbilden ana sig till vilket budskap som boken vill förmedla? Att paret står i någon form av sexuell relation till varandra blir tydligt genom sättet som mannen håller sin hand mot kvinnans kropp, det antyder att förhållandet inte är på ett rent vänskapligt plan. Annat som jag anser tyder på detta är deras klädsel; mannen har bar överkropp och kvinnans blus är uppknäppt vilket gör att hennes BH blir synlig. Det blir i och med detta även tydligt att boken riktar sig till vuxna och inte till barn. Att budskapet i denna bok på ett eller annat sätt berör ämnet sex och relationer blir också tydligt och man kan därmed säga att Kolik Förlag har lyckats med

att förmedla detta budskap genom bokens omslag. Man har dock inte gått över gränsen för god ton och omslaget är inte på något vis stötande och det ser inte ut att tillhöra den pornografiska genren av serier.

Jag anser att man även kan utläsa en sorts maktrelation mellan personerna på bilden, detta är dock en något subjektiv tolkning som förstärks av att jag givetvis redan vet vad boken handlar om. Dock tror jag att en mottagare som stöter på boken för första gången kan göra en liknande tolkning, baserat på hur personerna står och även deras ansiktsuttryck. Maktrelationen förstärks av att mannen har bar överkropp. Värt att nämna är även att kvinnan bär typiskt manliga kläder; trenchcoat, skjorta och slips. Detta tror jag också kan bidra till att man uppfattar henne som den som har makten, denna tolkning baseras givetvis på min förförståelse som i mitt fall kanske sammanlänkar manliga attribut med makt. Bilden har även ett intressant *punctum* på så sätt att det känns märkligt med ett halvt avklätt par som står på en hamnkaj på natten, detta tror jag ytterligare uppmuntrar till tolkningar, tankar och uppmärksamhet från mottagaren av bilden. Dessutom kan mottagaren spekulera i bildens negativa rum; vad finns utanför bildrutan? Har paret åskådare? Vad händer bakom dem, dit vi inte kan se?

Intentionen med detta omslag är att ge en första bild av innehållet i boken och bilden har skapats av Fabian Göransson, en av de drivande bakom projektet. I mina intervjuer med honom framkom det att han ville skapa en känsla av en traditionell "kioskdeckare" som även skulle passa ihop med retro-känslan i boken, gammaldags deckare hade ofta en känsla av mystik på sina bokomslag och jag tycker att även *Drifts* omslag har det, detta förstärks av att det är tydligt att det utspelar sig nattetid.

Enligt KTH-modellen ska omslaget via känsla och tanke locka till inköp(en aktiv handling) av boken. Vilken känsla får en mottagare av att titta på omslaget? Att de flesta gör tolkningen att de står i en sorts sexuell relation till varandra har jag redan nämnt och jag tror därför att omslaget drar uppmärksamhet till sig, något som ju alltså är av stor betydelse. Även om både sex och maktassociationen blir en del av det latent innehåll i bilden så tror jag ändå att många uppmärksammar omslaget och tittar närmare på det där det ligger på hyllan i en bokhandel. Sex är något som lockar och omslaget ger alltså upphov till tankar hos mottagaren, tankar som kanske lockar till att bläddra i boken och till och med kanske köpa den. Risken finns dock att en mottagare känner sig provocerad av omslaget istället för att bli attraherad av det, men eftersom det ger en vink om vad boken handlar om så kommer omslaget paradoxalt nog attrahera vissa mottagare men även stöta bort de mottagare som inte finner intresse i att läsa denna typ av serie. Kort sagt; är man inte en del av målgruppen så kommer man troligtvis inte attraheras av omslaget. Men som jag tidigare nämnt så är det bättre att försöka förmedla ett spetsigt budskap till en mindre målgrupp än att förmedla ett vitt och trubbigt budskap till en stor målgrupp. Jag tror alltså att Kolik Förlag i slutändan lyckas attrahera "rätt" mottagare med detta omslag. Serier med ett sexuellt och feministiskt innehåll är en ganska smal konstform och jag tror att det är positivt att Kolik Förlag antyder detta budskap redan på bokomslaget.

5. Analys av *Drifts* mottagande och presentation i media.

I detta avsnitt kommer jag först att kvalitativt analysera det mottagande *Drift* fick i media, genom att undersöka recensioner av boken. Viktigt att nämna är att detta avser de recensioner jag kunnat hitta genom artikelsök, sökningar på internet och länkar från *Femisex*bloggen, analysen avser alltså inte samtliga recensioner som gjorts.

Som tidigare sagts så har jag gjort en avgränsning på grund av att det enligt mina intervjuer främst var i media de stötte på kommunikationsproblem, problem som till exempel det bildapatiska mottagandet, att en del upplevde att mannen förlöjligades i boken och även att vissa tyckte att *Drift* var lite för tam. Detta är saker som lyfts fram i de intervjuer jag

genomfört med de inblandade och de är utgångspunkten för min analys i detta avsnitt. Jag kommer först och främst undersöka hur detta yttrade sig i recensionerna av *Drift*; är mottagandet bildapatiskt? Upplevs det som att mannen blir förlöjligad? Anser recensenterna att *Drift* är för tam, rent sexuellt? Finns det andra mönster i detta material? Liv Strömqvist nämnde till exempel att humorn i *Drift* tycks ha gått vissa förbi. Kan detta synas i artiklarna på något sätt?

Utifrån detta kommer jag sedan att titta på hur Kolik Förlag valt att presentera boken, dels genom intervjuer i pressen men även gällande hur blogg och pressmaterial sett ut. Vilka paralleller kan dras mellan mottagandet och marknadsföringen? Detta kommer att mynna ut i en slutsats gällande vad förlaget bör tänka på inför nästa boklansering för att minimera kommunikationsproblemen med media.

5.1 Analys av recensioner.

I detta avsnitt analyserar jag recensionerna av *Drift* utifrån den teori jag presenterade i Kapitel 3. Centrala begrepp här är alltså tolkning, förförståelse och ett tänkande som tar hänsyn till delar och helhet. Jag kommer undersöka relevanta delar i varje text för att skapa ett helhetsintryck som jag tar med mig till min slutliga diskussion där jag försöker skapa en helhet av de texter (och de slutsatser jag dragit av dessa) vilket förhoppningsvis leder till en hermeneutisk cirkel bestående av en ny förståelse av texterna och de inblandades roll i presentationen av boken, vilket Kolik Förlag kan dra nytta av inför framtida lanseringar. Vilka delar som är relevanta grundar jag på de kommunikationsproblem som jag tidigare nämnt. Jag har genom mina intervjuer med de inblandade fått en förförståelse för vilka kommunikationsproblem som upplevts som mest framträdande i mötet med media, detta göra att jag kommer att fokusera på de delar i texterna som jag anser vara mest relevanta för att belysa nämnda problem.

Jag har valt att utgå från texterna i sig och inte journalisterna som skrivit den. Detta är ett medvetet val grundat på att jag i så fall riskerar att göra irrelevanta tolkningar baserat på dem som personer och inte på deras texter. Jag utgår alltså från att min förförståelse som i så fall kommer innehålla den information jag kan få fram om upphovsmakarna till följande texter kan påverka min tolkning. Jag presenterar därför endast deras namn. Det är alltså min tolkning av texterna som ska vara i fokus, inte vem som skrivit dem eller i vilket forum de presenterats. Av följande åtta recensioner är två hämtade från dagspressen (*Arbetaren och Arbetarbladet*), fyra är hämtade från olika bokforum/magasin på nätet (*Dagens Bok, Klubb Idyll, Nittonde stolen, Komika magasin*) och resterande två är hämtade från proffsbloggar.

Arbetarbladet.

Denna artikel, som består av 300 ord och publicerades den tredje maj 2007, har rubriken "*Matrosen förvandlad till objekt*" och är skriven av Kalle Dixelius.

Journalisten tycks i denna text ha tagit fasta på objektifieringen av mannen och detta återkommer ett flertal gånger. Första gången är i rubriken som så att säga sätter tonen för denna artikel enligt mig, eftersom bokomslaget tolkas som ett exempel på att matrosen ska ses som ett objekt: "*Det är kvinnan som har ögonkontakt med läsaren, och matrosen är bara- just det - ett objekt.*"

Intressant är också att författaren av artikeln tycks göra en skillnad mellan sexserier och *feministiska* sexserier, och att objektifieringen av mannen blir ett exempel på vad skillnaden mellan dessa är. Avsaknaden av "välsvavade kvinnokroppar" nämns också som en skillnad från sexserier som inte har epitetet feministiska. Att *Drift* är den första i en serie med feministiska sexserier uttalas två gånger i denna text och det tolkar jag som att budskapet (det feministiska) verkar vara vad journalisten tagit fasta på som utgångspunkt för

texten. Om serieformatet nämns främst att det är tecknat i en Starletstil och att detta kontrasterar mot innehållet vilket enligt denna artikel är behållningen med *Drift*. I samband med detta påpekas också att avsnittet där Robert blir generad av att Lena stöter på honom skiljer sig från Starlet där männen ofta var ”bredbröstade läkare”.

Det som tas upp om formatet är alltså framförallt att det kontrasterar mot det explicita innehållet och texten innehåller två citat från Liv Strömqvist varav det ena handlar om att 50-talsetetik som denna ofta har ett tråkigt, konservativt och könsstereotypiskt innehåll. Det andra citatet tar upp objektifieringen av mannen.

Utöver detta tolkar jag det som att sexet (framförallt Lenas) är det som står i fokus i journalistens tolkning av *Drift*: ”Den kvinnliga huvudpersonen har sex med främlingar, fluktat på bögsex, klär ut sig till man, kroppsvisiteras grundligen av en kvinnlig dörrvakt och manifesterar med all önskvärd tydlighet sin sexualitet.”⁵⁷

(Denna text har även publicerats i *Smålandsposten*, *NSP* och *Piteåtidningen*.)

Dagens bok.

Denna recension är skriven av Ella Andrén och innehåller 304 ord. Den publicerades 070512. Rubriken är ”*The female gaze*”. Återkommande i denna artikel tycks vara att *Drift* ska ses som underhållning, det betonas att det handlar om sexuell anarki på ett trevligt sätt och att scenariona i boken är mer kul än sexiga. Det kvinnliga perspektivet är här i fokus och nämns även som en orsak till att saker som annars kunde ha känts unkna nu istället blir kul. Objektifieringen av mannen nämns indirekt, för här har man istället valt att lyfta fram den kvinnliga subjektifieringen: ”Och därför är det så trevligt att följa med Lena, subjektet i *Drift*, när hon glatt och fullkomligt skamlöst spanar sin medresenärs häck och föreställer sig honom naken”. Fokus i denna text är alltså på kvinnan, den kvinnliga blicken och den brist som tidigare rått på skildringar av detta.

Man tar också upp att det är tecknat i en Starletstil, dock fokuseras det på innehållet, inte formen, i gamla Starlet och hur *Drift* skiljer sig från detta: ”Som barndomens Starlet, men utan konservatism och heteronorm.” Utöver detta nämns inget om hur *Drifts* innehåll förmedlats genom en serie.

Värt att nämna angående denna text är slutligen att det dras en parallell till det utopiska tänkandet i *Drift*, eftersom textförfattaren jämför boken med *Decamerone*: ”en fantasi där allt är lätt och ledigt, oproblemiskt och charmigt”⁵⁸.

Klubb Idyll.

Denna recension publicerades 070511 och är skriven av Carin Göransson. Den innehåller 460 ord. Texten inleds med de ”slagord” som Fabian Göransson skrivit på baksidan av *Drift*: ”Kvinnliga subjekt! Muskelösa män! Hälsosam perversion! Queer anarki!”. I texten påpekas dock att den hälsosamma perversionen lyser med sin frånvaro i boken. Recensionen har tagit fasta på samspelet mellan politik, humor och erotik och i likhet med tidigare recensioner tar den också upp kontrasten mellan estetiken och innehållet. Det är också det enda som egentligen nämns om serieformatet, förutom att allt är ”snyggt och slickt”. Vissa delar av texten är enligt mig indirekt kritiska vilket gör att helhetsintrycket blir att detta inte är en särskilt positiv recension. Skribenten säger till exempel: ”Därför blir den också lite som en ABC-lärobok; tydlig, välgjord och ganska oinspirerande.” Att något är välgjort är givetvis en komplimang, men inte i samma mening som ordet oinspirerande. Fokus i texten ligger på kombinationen av humor och budskap samtidigt som en relativt stor del av texten handlar om att det man gör i *Drift* inte på något sätt är nytt. Slutklämmen i texten är att man inte känner sig upphetsad av *Drift*, mer underhållen⁵⁹.

⁵⁷ Dixelius, K. (070503.) *Matrosen förvandlad till objekt*. Arbetarbladet

⁵⁸ Andrén, E. (070512) *The female gaze*. Dagens Bok

Komika Magasin.

Denna text innehåller 183 ord och är skriven av Mervi Granroth. Recensionen publicerades 070904.

Denna recension är den första som nämner marknadsföringen av boken: ”*Boken har med små medel lyckats med en effektiv marknadsföring, främst genom sin femisexblogg...*”. Den tar dock även upp att denna marknadsföring är delvis falsk, eftersom skribenten påpekar att det inte alls handlar om en *feministisk* sexserie. Att enbart vända på könsrollerna skapar inte en feministisk vinkel och det räcker alltså inte att göra mannen viljelös och kvinnan handlingskraftig för att uppnå detta. Man kan med detta skapa satir och reaktioner men enligt skribenten så är det inte nog för att budskapet ska bli feministiskt.

Fokus ligger även i denna text på att boken är underhållande ”*utan några större djupa bottnar*”. Det som nämns om Jan Bieleckis tecknande är att det är ett gott hantverk, vilket även sägs om Liv Strömqvists manus.

Recensionen är positiv sett till underhållningsvärdet och läsoplevelsen men alltså ganska negativ i fråga om hur budskapet presenterats⁶⁰.

Arbetaren.

Texten innehåller 232 ord och är skriven av Josephine Askergård. Den publicerades den första maj 2007.

I likhet med en av texterna ovan så ifrågasätter denna recension den hälsosamma perversion som utlovats i bokens marknadsföring. Skribenten menar att det inte är särskilt mycket perversion i *Drift*, det vill säga om man inte utgår från ”*extremt snäva definitionsramar över vad som är ”normalt”*”. Fokus i denna text ligger inte på budskapet i *Drift* utan snarare på relationen mellan Lena och Robert, där Lena beskrivs som ett skamlöst subjekt med egotrippad lust medan Robert tycks ha tolkats som ett objekt som finns där för hennes njutnings skull: ”*När hon fått sitt är hon också färdig med Robert, och det är fräckare än det låter*”. Här nämns för övrigt inget om Starlet eller kontrasten mellan innehåll och form, något som tidigare nämnda texter tagit upp. I stället tycks alltså Lenas sexdrift och hur denna yttrar sig på bussen vara i centrum. Det som tas upp om Jan Bieleckis bildrutor är att de ”*inte alls är så enkla som man kan tro i förstone*”. Denna recension är även den första hittills som tar upp vändningen (att Sigrid och Pyret visar sig vara samma person) i historien och att detta gör att man kan läsa om boken med behållning⁶¹.

Dikt och tankar.

Texten innehåller 266 ord och finns på en blogg tillhandahållen av Göteborgs stadsbibliotek. Inlägget publicerades på bloggen 070717. Den inleds med *Drifts* slagord, och enligt skribenten har boken lyckats med att bryta sig ur den patriarkala kulturen. Den tar även upp att kvinnan här får vara subjektet och att den sexualiserade manskroppen inte uppfattas som löjlig. Intressant är hur skribenten tolkar anledningen till detta: ”*Vi är vana vid att sexualiserade manskroppar anses löjliga, troligtvis för att de då har tagit på sig den traditionella kvinnorollen*”. Att boken försöker ändra på det utan att vara ”pk” nämns som orsaken till att *Drift* lyckas undvika detta. Personporträtten är enligt denna text inte djuplodande och boken handlar om två personer på en buss som ”*börjar, likt Boccaccio och Chaucer, berätta historier för varandra om diverse sexuella erfarenheter*”. Det som tas upp om tecknandet är att det påminner om Starlet och kontrasten mellan stilen och innehållet nämns enligt mig indirekt: ”*Starlet finns inte i sin gamla form längre, men jag önskar att*

⁵⁹ Göransson, K. (070511) *Queer anarki i serieform*. Klubb Idyll

⁶⁰ Granroth, M. (070904) Komika Magasin

⁶¹ Askergård, J. (070501) *Sex på buss*. Arbetaren

jag fick sätta Drift i händerna på de blåögda små rosa flickläsare som läser den tidskrift som numera går under namnet Starlet. Det hade definitivt ruskat om dem"⁶².

Sekventiellt.

Texten innehåller 111 ord och finns på en blogg skriven av Fredrik Strömberg. Fokus i texten ligger på manuset och tecknarstilen som båda nämns som något mycket bra. Texten är avsevärt kortare än tidigare texter men den är intressant nog den som tycks ta upp mest om serieformatet i *Drift*: "*Debutanten Jan Bielecki har tecknat serien i en underbar kontrastrik svartvit 50-talsstil, en mycket osvensk stil som lyfter serien skyhögt över traditionella erotiska/pornografiska serier*"⁶³.

Nittonde stolen.

Denna recension publicerades 070516 och tar fasta på det sexuella och politiska budskapet i *Drift* och tar upp hur porren omdefinieras genom att man gör kvinnan till subjekt och genom att personerna i boken inte är viljelösa objekt. Kombinationen av porr och feminism är i fokus. Enligt texten handlar det om ganska snäll porr, bland annat beroende på att inga könsorgan visas. Den lägger även fokus på det feministiska budskapet: "*Men jag tycker också att den är feministisk på fler sätt: framför allt för att den bryter mot den sexistiska traditionen, att den inte är så exponerande, att den visar på karaktärer med känslor(och dubbeltydiga sådana)*". Budskapet anses alltså inte vara feministiskt endast för att mannen objektifieras.

Recensionen anser att serien är mer rolig än sexig och att detta kan bero på att bildrutorna med sex i är korta och innehåller för lite text. Detta innebär att denna recension tar upp samspelet mellan ord och bild och att formatet får plats i recensionen, inget nämns dock om Starletestetiken⁶⁴.

Sammanfattande analys av recensioner.

Jag kommer nu göra en slutlig analys av recensionerna, med syfte att hitta mönster i mottagandet angående till exempel vad skribenterna tagit fasta på och vad som är gemensamt i recensionerna. En av de viktigaste delfrågorna var som tidigare nämnts att undersöka huruvida mottagandet var bildapatiskt och hur detta yttrade sig i recensionerna. Jag anser att man kan finna ett mönster angående detta i de texter jag undersökt. Flera av recensionerna tar nämligen upp serieformatet främst som en *kontrast* till innehållet, det tycks alltså inte ses som något eget. Detta märks i fyra av texterna(*Arbetarbladet, Dagens bok, Klubb Idyll och Dikt och tankar*). Enligt *Arbetarbladet* är detta behållningen med boken men inget nämns om formatet utöver att det kontrasterar mot det explicita innehållet. Även i *Dagens bok* nämns främst kontrasten mellan Starletstilen och innehållet, men inget mer sägs egentligen om Jans tecknande. *Klubb Idyll* tar också upp kontrasten mellan estetik och innehåll men väljer i likhet med övriga nämnda texter att fokusera på annat än serieformatet i *Drift*. I *Dikt och tankars* text nämns kontrasten indirekt.

Det är enligt mig tydligt att serieformatet inte har en stor plats i recensionerna av *Drift*. Man har som sagt tagit fasta på kontrasten mellan innehåll och format men endast den sista recensionen(*Sekventiellt*) nämner serieformatet som något eget och viktigt. Allt detta visar att *Drift* fick ett ganska bildapatiskt mottagande. Recensionerna har alltså valt att utelämna en stor del av *Drifts* budskap(det bildkommunikativa). Möjliga förklaringar till detta presenteras i slutsatsen. Intressant är dock att *Nittonde stolen* tar upp samspelet mellan

⁶² (070717) Dikt och tankar

⁶³ Strömberg, F. (070607) Sekventiellt

⁶⁴ (070516) *På drift från kuk och sprut*. Nittonde stolen

innehåll och bildrutor, något som saknas i de andra texterna (eftersom ju inget direkt tas upp angående formatet).

Ett annat mönster som fanns i recensionerna är det som tas upp om den ”hälsosamma perversionen”, som är ett av bokens slagord och som möter mottagaren redan på bokomslaget. Två av texterna tar upp bristen på den utlovade perversionen i *Drift*. Enligt *Klubb Idyll* är detta det enda av slagorden som inte går att finna i boken, medan *Arbetaren* säger ”... inte är det så väldigt mycket perversion, om man inte har extremt snäva definitionsramar över vad som är ”normalt”...”. Man kan tolka detta som att boken upplevs som för tam, rent sexuellt, och att den inte håller vad den lovat i form av perversion.

I samband med detta kan även nämnas att en del av texterna uppfattat boken som mer rolig än sexig. *Dagens bok* säger till exempel: ”... scenarion som traditionellt sett skulle känts ganska unkna blir riktigt kul. Ibland sexiga men framför allt kul”. Detta väcker enligt mig en fråga om hurvida det sexuella budskapet ibland fått stå tillbaka för det humoristiska? *Klubb Idyll* nämner till exempel att man efter att ha läst boken är mer underhållen än upphetsad. *Nittonde stolen* tar upp att man nog skrattar mer åt serierna än går igång på dem.

En av de viktigaste delarna i bokens budskap är som bekant objektifieringen av mannen. Detta tas upp i sex av recensionerna och tycks alltså ha framgått med önskvärd tydlighet. *Arbetarbladet* har valt att lägga fokus på objektifieringen av mannen i texten och nämner även detta som en av skillnaderna mellan en sexserie och en *feministisk* sexserie (se 5.1.1). *Dagens Bok* nämner subjektifieringen av kvinnan (och därmed indirekt objektifieringen av mannen) som något mycket positivt som det tidigare funnits alltför lite av: ”Hur ovanlig den kvinnliga blicken och kvinnor som sexuella subjekt fortfarande är slår en ibland och gör det förstås också här.”

Även *Komika magasin* tar upp objektifieringen men med den viktiga skillnaden att det här nämns i negativa ordalag, dock främst angående hur detta presenterats och marknadsförts. Jag tolkar det inte som att recensionen är negativ till objektifieringen i sig utan snarare hur den presenterats. Som jag tidigare nämnt så anser inte recensenten att det räcker med att vända på könsrollerna för att göra ett budskap feministiskt men jag uppfattar det alltså inte som att texten är negativ till själva objektifieringen.

Arbetaren tar också upp kvinnan som subjekt (och därmed även mannen som objekt), och i *Dikt och tankar* nämns att den sexualiserade manskroppen inte uppfattas som löjlig i *Drift*, tack vare att de inte tar på sig den traditionella kvinnorollen. *Nittonde stolen* nämner att man genom att subjektifiera kvinnan lyckas omdefiniera porren, vilket som sagt var fokus i deras text. Jag upplever det inte som att någon av dessa recensioner anser att mannen blir förlöjligad.

5.2 Analys av intervjuer.

I detta avsnitt tar jag en närmare titt på tidningsintervjuer som genomfördes med de inblandade inför och under lanseringen av *Drift*, enligt samma principer som i kapitel 5.1. Även här gäller de sökkriterier som nämndes i föregående kapitel. Fokus ligger på att undersöka hur boken presenterades i intervjuerna och vad journalisterna inriktade sig på. Syftet är att, inför min slutsats, sätta fingret på vad som kan utvecklas inför nästa boklansering och hur de inblandade själva kan ha bidragit till en del av de kommunikationsproblem som uppstod med media. Även i detta avsnitt utgår jag från de problem som nämnts av de inblandade; det bildapatiska mottagandet, upplevelsen av att mannen förlöjligas, att boken uppfattats som för ”tam” och eventuella andra mönster. Vad detta mottagande sedan kan bero på kommer jag att ta upp i min slutsats.

Svenska Dagbladet.

Intervjun innehåller 593 ord, är skriven av Lina Kalmteg och publicerades 070429. Både Jan Bielecki och Liv Strömqvist intervjuas men fokus i intervjun verkar dock ligga på Liv, det feministiska budskapet och det sexuella innehållet. Kontrasten mellan stilen och innehållet i *Drift* tas upp som något viktigt av Liv och anledningen till att Jan Bielecki tecknat sägs vara för att hon själv inte ansåg sig säker nog att teckna i den stilen. De enda två intervjufrågor som står utskrivna är ”Hur hade du tecknat?” och ”Hur bemöter du sådana invändningar?”. Alla andra uttalanden i intervjun står alltså utan en föregående fråga.

Feminismen och sexet är som sagt centrala här, men det tas även upp att Jan anser sig haft stor frihet att regissera Livs manus, något han även nämnde i min intervju med honom. Det som lyfts fram angående sexet är att det enligt Liv inte handlar om porr utan snarare ”en skönlitterär underhållningsberättelse med mycket sexskildringar”. Det feministiska budskap som främst förmedlas i intervjun är att kvinnan i *Drift* får agera efter egna njutningsbegär utan att bestraffas och att mannen får vara ett sexuellt objekt. Frågåendet av heteronormen tas upp mer indirekt då Liv säger att hon ville göra en bok i Starletstil med ett ”radikalt annorlunda innehåll”. Hon har då tidigare i texten nämnt att Starlet för henne står för ett tråkigt och heteronormativt innehåll. Liv säger även att hon märkt av en feministisk diskussion kring att det är fel att sexualisera samhället⁶⁵.

Helsingborgs Dagblad.

Artikeln innehåller 271 ord, publicerades 070218 och är en intervju med Jan Bielecki inför släppandet av *Drift*. Skribenten beskriver boken som en ”feministisk underhållningsserie med mycket sex” och eftersom detta är en kort text som fokuserar mer på Jan än på boken så blir också detta vad som främst förmedlas angående *Drifts* budskap. Jan berättar att kvinnans njutning är i centrum i boken och att de vill ändra på de sneda sexskildringar som man ofta ser. Resten av texten handlar om Jans utbildning och trots att denna text alltså handlar om tecknaren av *Drift* så nämns egentligen inget om hur bokens innehåll förmedlats genom en serie eller att detta format är lika viktigt som budskapet. Det som tas upp angående formatet är mest att Jan tycker det har fungerat bra att teckna efter Livs manus⁶⁶.

Trelleborgs Allehanda.

Denna intervju med Liv Strömqvist består av 307 ord, publicerades 070112 och är skriven av Lars Thulin. Frågorna handlar om huruvida ämnet för boken är tacksamt att arbeta med, vilka myter som bör krossas kring sex och om Liv lärt sig något nytt av samarbetet. Liv nämner att de vill komma bort från den stereotypa mansbilden och att det är ett ”viktigt feministiskt arbete att producera alternativa berättelser om sex”. Även fast det är en kort text så lyckas alltså Liv att nämna ett av de viktiga temana i *Drifts* handling, nämligen objektifieringen av mannen (och indirekt kvinnan som subjekt). Skribenten frågar även vad som skiljer *Drift* från en porrserie och Liv svarar att *Drift* har ett bättre manus. Den enda fråga som (indirekt) ställs om serieformatet är varför Liv inte tecknat själv. Hon svarar att hon inte har den tekniska kunskap som krävs och att Jan Bielecki därför gjort det istället⁶⁷.

Sydsvenskan.

Artikeln innehåller ca 1140 ord, publicerades 070421 och är en intervju med Liv Strömqvist. Den innehåller 19 frågor och är den längsta av de intervjuer jag undersökt. Frågorna handlar främst om feminism och sex och journalisten tar upp två av temana i

⁶⁵ Kalmteg, L. (070429) *Från sparkar på patriarkatet till skönlitterära skildringar*. Svenska Dagbladet

⁶⁶ (070218) *Driftig tecknare sätter kvinnan i centrum*. Helsingborgs Dagblad

⁶⁷ Thulin, L. (070112) *Seriealbum tar form på nätet*. Trelleborgs Allehanda

Drift; frångåendet av heteronormen och objektifieringen av mannen. Skribenten fokuserar bland annat på att kvinnan tagit mannens roll. En av frågorna handlar indirekt om hur mannen kunde uppfattas som löjlig; ”Kände du någonsin att mannen i din berättelse var löjlig, till exempel när han poserar naken?”. Liv svarar att han just i den scenen ska uppfattas som narcissistisk, och att han njuter av att vara ett objekt. Utöver detta handlar intervjun om manuset, hur man förmedlar sexljud genom en pratbubbla och framförallt om den politiska sidan av det feministiska budskapet. Det som nämns om tecknandet och serieformatet är fördelarna som finns med att skriva ett manus tänkt för en serie och inte för skönlitteratur, detta är dock något som Liv säger utan att ha fått en direkt fråga om det. Frågorna handlar alltså mer om innehåll än format. Texten innehåller även en illustration från *Drift*, föreställande en scen där Pyret har sex med två män⁶⁸.

Sammanfattande analys av intervjuer.

Intervjuerna tycks fokusera på innehållet i *Drift* snarare än formatet. Det som tas upp om serieformen är mest att anledningen till att Jan är med är för att Liv inte kunde teckna den stilen på egen hand. Detta är det bestående intryck som ges angående arbetsfördelningen i processen.

Feminism och sex är det som det fokuseras mest på i intervjuerna och det är kring dessa ämnen som frågorna främst rör sig. Liv förklarar i två intervjuer att det inte handlar om en porrserie, boken verkar alltså ha uppfattas som en porrserie av en del och det får mig att undra om porrserie och sexserie betyder samma sak för många? Sexet är enligt mig centralt i till exempel *Sydsvenskans* intervju och denna text innehåller som sagt även en illustration från boken föreställande en sexscen. Liv får också frågan om hon inspirerats av att titta på porr. Det är med andra ord tydligt att skribenten där valt att fokusera på den sexuella biten, kombinerat med det feministiska budskapet. I de andra intervjuerna upplever jag det som att feminismen är i fokus, och kanske framförallt Liv själv (bortsett från intervjun med Jan i *Helsingborgs Dagblad*). Feminismen tycks uppfattas som en viktig del av Liv Strömqvists ”image” enligt dessa intervjuer.

Några av temana i *Drift* tas upp (bland annat objektifieringen av mannen), och det är alltså det feministiska och sexuella som är i fokus vilket märks i alla intervjuerna. Det som verkar vara mest framträdande i det feministiska budskapet är mannens roll som sexobjekt, detta återkommer i intervjuerna och tycks vara det mest synliga i *Drifts* budskap, enligt dessa texter. *Trelleborgs Allehanda* fokuserar enligt mig inte direkt på något men Liv lyckas ändå få in de centrala temana i sina svar, tack vare den sista frågan om vilka myter som bör krossas.

Som tidigare nämnts så är inte serieformatet i centrum i någon av texterna, inte ens i intervjun som genomförs med Jan Bielecki, detta illustrerar tydligt det bildapatiska mottagande som jag kommer att diskutera mer kring i min slutsats.

5.3 Analys av övrig presentation av *Drift*.

I detta avsnitt fokuserar jag på den presentation som de inblandade gjort av *Drift*, genom bloggen och förlagets pressmaterial. Syftet är att hitta eventuella mönster och faktorer som kan förklara de kommunikationsproblem som uppstått. Jag utgår även här från en hermeneutisk teori vilket innebär att jag plockar ut de delar jag anser vara relevanta, baserat på min förförståelse.

5.3.1 Pressmaterial: Recensionstext.

⁶⁸ Chukri, R.(070421) *Med liv och lust*. Sydsvenskan

Denna text finns att läsa och ladda ner på *Femisex*-bloggen och är en del av Kolik Förlags pressmaterial om *Drift*. Den börjar med att kort berätta om handlingen i boken och tar bland annat upp relationen mellan Robert (som indirekt beskrivs som egenkär) och Sigrid och hur den efter ett tag blir allt mer obalanserad. Även förhållandet mellan Lena och Pyret nämns och man tar fasta på hur Lena förälskar sig i Pyret och hur hon efter Pyrets avsked ger sig ut för att återfinna sin förlorade kärlek.

Under underrubriken *Feministisk Utopi* kan sedan läsas att Livs manus handlar om "erotik, politik, psykologi och absurd komik, men utan moraliserande undertoner". Här nämns även att boken inte innehåller patriarkat eller döda kärleksnormer, det sistnämnda är som bekant ett av de teman jag tidigare analyserat i uppsatsen. Det som det fokuseras på gällande Jan Bieleckis tecknande tycks vara att estetiken kommer från det "skenheliga, superestetiserade 50-talet" och att "Mötet mellan stilarna revolutionerar såväl seriemediet som kulturen överhuvudtaget". Det nämns också att han hämtat inspiration från Manga i sitt tecknande.

Texten tar även upp att objektifieringen i sig inte är fel, utan snarare ensidigheten i det som objektifieras, ett annat av de centrala temana tas alltså upp i denna text. Utöver detta berättas det kort om bloggen, de inblandade och förlaget. Texten avslutas med tre citat från Liv Strömquist och slutligen ett av Jan Bielecki:

"Att ge sig hän åt egen njutning är en form av radikal feministisk aktivism."

"Det finns en stark drivkraft i vår kultur att kontrollera, läxa upp och diagnosticera kvinnors sexuella beteende".

"Det värsta med patriarkatet är att det är så fruktansvärt tråkigt. *Femisex* är en utflykt där du kan tappa kontrollen i en naturskön miljö(...) Välkommen att förirra dig bort."

"Hade andra än äckliga gubbar kunnat prata om och forma porren hade den sett bättre ut."

5.3.2 Pressmaterial: Pressmeddelanden.

Två pressmeddelanden skickades ut i samband med lanseringen av *Drift*. Det första är daterat 070212 och berättar om vad som kommer hända på Kolik Förlag under våren. Det utlovas bland annat tävlingar, intervjuer och vassa inlägg på bloggen, inklusive smakprov ur boken. Det berättas också att *Drift* kommer släppas i april; "Vi släpper boken som kommer att bli årtiondets mest omtalade serie: DRIFT av LIV STRÖMQUIST och JAN BIELECKI". Boken beskrivs så här: "Aldrig förr har stridsropet "Kvinnliga Subjekt! Antimoral! Muskelösa män! Hälsosam Perversion! Queer Anarki!" illustrerats så vackert!". Det som nämns om serieformatet är att det är tecknat i femtiotalstil.

Det andra pressmeddelandet är daterat 070416. Det berättar kort om bloggen, boken och ger exempel på en av intervjuerna som kommer finnas på bloggen, nämligen den med Birgitta Stenberg.

5.3.3 Femisex-bloggen.

Kolik Förlag gjorde största delen av *Drifts* marknadsföring på en blogg, där man kunde följa arbetet med boken och få information om vad *Drift* handlade om, dess budskap, form och innehåll. De som skriver inlägg på sidan är främst Fabian Göransson (delägare i förlaget), Liv Strömquist och Jan Bielecki. Även andra inblandade i projektet bidrar som till exempel Marcus Nyblom som är den andre delägaren i förlaget. Det står inte alltid utskrivet vem som skrivit inlägget men jag tar upp det i de fall där det är tydligt (eller relevant) vem författaren till inlägget är. Viktigt att nämna är att bloggen, trots namnet, inte enbart handlar om *Femisex*-projektet utan även om andra delar av förlagets verksamhet. Jag koncentrerar mig dock på *Drift* och vad som sägs om den.

Jag kommer att undersöka bloggen ur de aspekter jag tidigare tagit upp gällande eventuella kommunikationsproblem i den externa kommunikationen. Jag fokuserar med andra ord bland annat på vad som presenteras om serieformatet, för att få information om hur de inblandade valt att presentera detta och för att eventuellt hitta faktorer som kan förklara en del av det bildapatiska mottagandet av boken. Jag inriktar mig även på hur de centrala temana i boken presenteras på bloggen i syfte att hitta förklaringar till tidigare nämnda utmaningar i mötet med media. Detta diskuteras dock mer ingående i slutdiskussionen.

Jag har valt att undersöka de inlägg som skrevs på bloggen från dess början och fram till månaderna efter släppet av *Drift* eftersom jag anser att detta är mest relevant. Jag gör detta månadsvis. Bloggen handlar som sagt inte enbart om *Femisex* och jag vill fokusera på presentationen av *Drift* strax innan, under och efter lanseringen för att undvika inlägg som inte har med mitt syfte att göra, eftersom min tolkning då riskerar att bli obalanserad. Jag utgår alltså från de delar som enligt mig är relevanta för att skapa en helhet, baserat på min hermeneutiska teori. Jag avslutar detta med en sammanfattande analys av bloggen.

November.

Bloggen startade i november 2006. Under denna månad publicerades tio inlägg varav fyra är skrivna av Jan Bielecki och fyra av Liv Strömqvist. I allra första inlägget berättar Jan om hur det hela började, när Liv fick en idé om att kombinera femtiotalsestetik med radikalt innehåll på en bokmessa tidigare under året. Inlägget innehåller även en illustration föreställande en naken man och kvinna. Även i sina andra tre inlägg under november månad så berättar Jan om sitt tecknande och visar upp smakprov. Hans inlägg handlar om hur det var att bildsätta Livs manus och att arbeta i en femtiotalsstil. Ett av de två övriga inläggen (utöver Livs) är skrivet av Fabian Göransson och berättar skämtsamt om Jans tidspress; *"Till den första februari ska han ha färdigställt 120 sidor, en omänsklig uppgift. Men han stretar på, utan att klaga, Tjuren från Bilaystok"*. Detta inlägg tar också upp syftet med *Drift*; *"... att ge den svenska kvinnan en feministisk sexserie som både gör dem kåta, som är en njutning för det konstnärliga ögat och som kittlar den kräsne romanläsarens intellekt"*.

I ett av inläggen är författaren oklar, men det innehåller ett stort urklipp ur boken, föreställande Pyret och Lena, dock innan pratbubblor blivit ditsatta (replikerna står separat under bilderna).

Liv Strömqvists fyra inlägg berör alla de centrala temana i *Drift*. Ett av dem handlar om kvinnlig njutning, hennes rätt att ta för sig och hur detta anses vara kontroversiellt; *"Den patriarkala samhällsmoralen har nämligen dikterat ett annat kvinnoideal: att vara en "fin" flicka, pleasing, självupppoffrande, omhändertagande, vårdande, ansvarstagande, nyttig, eller framför allt: ett objekt för någon annans njutning"*.

De andra inläggen handlar även de om kvinnans rätt att vara ett subjekt men också om heteronormen i samhället och skuldbeläggandet av kvinnor som tar för sig och varför en bok som *Drift* behövs: *"Varför skriver jag ett manus till en feministisk sexserie? Jo ... för att jag tråkas ut av samhällets stereotypa syn på kön och sex, provoceras av kapitalistisk kvinnohatande porr och av borgerlig moralism"*.

December.

Denna månad skrivs åtta inlägg, tre av dem är "triangelintervjuer" där Jan, Liv och Fabian intervjuar varandra för att ge läsaren en bild av de inblandade. Ett av inläggen handlar om att releasedatumet för boken flyttats fram eftersom man vill att det ska se i samband med seriefestivalen *Small Expo* i Stockholm. Nämnda inlägg innehåller en sida från *Drift*, förställande Robert och Sigrid. Redaktören (Fabian) har även gjort ett inlägg med en sida från boken som föreställer Pyret och Lena.

Liv Strömqvist har skrivit tre inlägg i december, ett av dem handlar om den franska konstnären Valie Export, i ett av dem intervjuar hon Jan och i det sista av hennes inlägg skriver hon om ”Patriarkatets Yin och Yang” vilket enligt henne innebär att en ideal kvinna(enligt patriarkatet) ska vara en blandning av sexobjekt och extraordinärt kysk; ”Den magiska formeln är alltså att utstråla sex på samma nivå som Uppblåsbara Barbara, samtidigt som man säger ”Nej”- men naturligtvis menar ”Ja” (...)”.

Det finns tre inlägg av Jan denna månad, ett där han intervjuar Liv och två där han berättar om tuschningen av teckningarna och visar sidor ur *Drift*.

Januari.

Fem inlägg skrivs på bloggen denna månad. Ett av dem (skrivet av Jan) visar en sida från boken och föreställer scenen från klubben dit Lena går för att leta efter Pyret. I detta inlägg lovas även att bloggen från och med nu ska bli ”ännu roligare, intressantare och fetare”. Ett av inläggen länkar till artikeln i intervjun i *Trelleborg Allehanda* och berättar även att namnet på den kommande boken ska vara *Drift*. Liv har skrivit två inlägg, ett där hon länkar till en text skriven av Loka Kanarp (en av personerna bakom Kolik Förlag). Texten handlar om hur sex i filmer ofta blir en karikatyr av den manliga sexualiteten. I sitt andra inlägg skriver Liv om separationen av kropp och själ och hur kroppen genom detta blir alienerad från själen(och hur detta drabbar mest kvinnor, som för ett krig mot sin egen kropp). I det sista inlägget denna månad utlyser man en tävling där man ska sätta text i pratbubblorna på en serieruta(dock inte i *Drift*).

Bilder hämtade från Femisexbloggen: februari.

Februari.

Tolv inlägg publiceras i februari. Tre av de tolv inläggen handlar inte om *Drift*, ett av dessa är en intervju med seriefiguren Zelda, det andra handlar om Serieskolan i Malmö (där Jan har sin ateljé) och det tredje visar ett foto på Jan och Liv.

Ett inlägg länkar till intervjun med Jan Bielecki i *Helsingborgs Dagblad* och ett förklarar närmre vad som kommer hända på bloggen i den närmaste framtiden. *Fan-Art* introduceras denna månad på bloggen, det är en avdelning där olika tecknare får ge sin bild av *Femisex*, genom att teckna en serieruta om projektet. Först ut är en bild av Hanna Peterson och i anslutning till hennes serieruta är en intervju. Även Natalia Batista har i ett inlägg gjort en tolkning av projektet i formen av en serieruta. Livs inlägg denna månad handlar om myter

kring de påstått stora skillnaderna i manlig och kvinnlig sexualitet och myten om att män har en "inre apa" som måste kontrolleras. Hon skriver att forskning visar att det inte är så stora skillnader i den manliga och kvinnliga sexualiteten och hon refererar till ett långt citat av Susanne Brogger, en av Livs inspirationskällor till *Drift*. Citatet handlar bland annat om bristen på erotiska bilder och erotisk fokusering för kvinnor i vår kultur.

Fyra av inläggen visar utdrag ur *Drift*, både icketuschade och helt färdiga, inklusive text. Det utlovas också att publiceras utdrag från boken som en följetong och den första sidan som visas föreställer Robert och Sigrids picknick i skogen.

Mars.

Denna månad innehåller femton inlägg. Fyra av dem är *Fan-Art* där tecknare visar en bildruta som för dem symboliserar *Femisex*, ett av dessa inlägg innehåller även en intervju. Två av inläggen har inget med *Drift* att göra utan handlar om en tävling om den sexigaste seriefiguren och en intervju med vinnaren i pratbubble-tävlingen. Tre av inläggen handlar indirekt om projektet eftersom de handlar om en releasefest för väggtidningen *Cigarett* (med tema *Femisex*), bilder från releasefesten och en intervju med en amerikansk feministisk serietecknare. I ett inlägg tipsar Liv om en filmvisning och föredrag på en biograf där hon ska medverka. Utöver detta handlar alla inlägg om boken i sig. Fabian visar det färdiga omslaget, berättar att boken är så gott som klar och visar delar i följetongen.

April.

I april 2007 publiceras tjugotvå inlägg på bloggen. Tre av dessa handlar inte direkt om *Femisex*, ett av dessa är till exempel en intervju med Razor som blivit utnämnd till den sexigaste seriefiguren. Åtta av dem handlar om "praktiska" saker kring boken, som till exempel information om releasefesten, att boken kan förhandsbeställas, foton från ett föredrag, länkar till recensioner och intervjuer etc. Tre inlägg är *Fan-Art* och tre inlägg visar delar ur följetongen (alltså utdrag ur *Drift*).

Två längre intervjuer publiceras denna månad. En av dem är med författaren Birgitta Stenberg, en av Livs inspirationskällor, och handlar om sexskildringar och feminism. Den andra intervjun är med Bitte Andersson, på bloggen kallad "*den feministiska sexseriens urmoder*", och handlar om samhällets objektivering av kvinnor och hur sex kan skildras genom serier.

Liv Strömqvist länkar i ett inlägg till en artikel om den kvinnliga kroppen. I ett annat inlägg saxar hon från tidningen *Bon* och citerar en artikel av Sigge Eklund som intervjuat svenska kändisar om sex.

Maj.

Trettiofyra inlägg publiceras i maj. Tjugo av dessa handlar bland annat om olika föredrag som de inblandade gjort om projektet, bilder från releasefesten, praktisk information om boken, länkar till recensionen etc. Flera av dessa handlar inte alls om projektet, det visas till exempel foton från en semester i Bryssel.

Tre inlägg visar delar i följetongen och tre inlägg är *Fan-Art*. Ett inlägg handlar om kommentarer som Liv fått om boken: "*Det är inte sextigt när en man poserar naken. Det ser löjligt och böigt ut*", "*Den är väldigt snyggt ritad. Kolla t ex på den här hatten. Kolla på den!*", "*Det är coolt hur du har lyckats få med så pass mycket av var feminismen står just nu: t ex dragking grejen*", "*Jag läste din bok. Jag tyckte den var lite mesig*".

Liv har även skrivit tre längre inlägg som berör temana i *Drift*; ett om den manliga och kvinnliga blicken, ett om sexskildringar och ett om sexobjekt.

Två inlägg visar bortklippta scener från boken och ett inlägg visar hur Livs manusskisser såg ut.

Juni.

I juni publiceras nio inlägg på bloggen. Fem av dessa handlar indirekt om projektet då de till exempel informerar om att Kolk Förlag ska till Hultsfredsfestivalen och marknadsföra *Drift*. Det visas även bilder därifrån och från releasefesten i Malmö och en länk innehåller en länk till en recension. Tre inlägg är *Fan-Art*, ett av dessa bidrag är tecknat av Liv Strömqvist. Liv har även skrivit ett inlägg om hur det finns en social kontroll av den kvinnliga sexualiteten och hur den delas upp i bra och dålig. Texten handlar även om hur männen glöms bort i allt detta och att man sällan läser om män som betett sig ”dåligt”.

Juli.

Tio inlägg skrivs i juli. Fyra av dessa handlar om hur förlaget rest runt i Sverige och marknadsfört boken på till exempel olika festivaler, det visas även foton från Arvika och Borlänge. Två av inläggen är länkar, det en till en recension av *Drift* och det andra till två ”lästips”(två serietecknare som tidigare gjort *Fan-Art* om projektet). Loka Kanarp(delägare i förlaget) har skrivit ett långt inlägg om en föregångare till *Femisex*; Stella Kleve, en kvinna som på 1800-talet kritiserade samhällets inställning till kvinnlig sexualitet. I ett annat inlägg visar hon en erotisk bild tecknad av Peter Hendi med ett löfte om att bloggen ska uppdateras oftare.

Månadens två övriga inlägg handlar om vad tidningen *Macho* skrivit om boken och visar en färglagd sida ur *Drift* i formen av en annons.

Augusti.

I augusti publiceras nio inlägg. Sju av dessa handlar inte om *Drift* utan informerar till exempel om att förlaget ska ge ut en bok av Mikael Sol, visar bilder från ordtältet på Malmöfestivalen och visar en gästserie av Loka Kanarp. Utöver dessa länkar ett inlägg till texter om *Drift* och i ett annat berättar Liv om när hon besökte en festival och höll föredrag(bl. a om boken).

5.3.4 Sammanfattande analys av övrig presentation.

Drifts centrala teman tas upp både i pressmeddelande och i recensionstext. Frågåendet av heteronormen nämns indirekt i recensionstexten och objektifieringen av mannen och den utopiska feminismen nämns mer direkt. Även i pressmeddelandet (070212) nämns temana genom ”stridsropan”. Om serieformatet sägs endast att det är tecknat i femtiotalstil(i recensionstexten), i pressmeddelandet nämns det inte alls.

Under bloggens första månader skrivs det mycket om både *Drifts* budskap och form. Det som visas om serieformatet illustreras genom bilder tillsammans med någon enstaka förklarande text. I februari presenteras även första delen i en följetong som består av utdrag ur boken. Det som skrivs om innehållet i boken belyses väl av Liv(som skriver de flesta av dessa inlägg) . Andra ämnen som tas upp, och som indirekt berör *Drift*, är bland annat introducerandet av *Fan-Art* i februari och de intervjuer som genomförs med inspirationskällor till projektet. I mars och april då boken lanseras på allvar så skrivs det intensivt på bloggen, dels om själva boksläppet och allt som hör därtill som till exempel releasefester och länkar till recensioner men det fortsätts även att skrivas om budskapet. Följetongen och *Fan-Art* fortsätter också. I maj genomgår bloggen enligt mig en förändring eftersom många av inläggen plötsligt inte handlar om *Drift*. Man fortsätter skriva inlägg om budskap och visa upp exempel från boken men det skrivs också många inlägg om annat, till exempel boklanseringar och semesterfoton. Det totala antalet inlägg ökar men de handlar som sagt inte om *Femisex*. I juni och juli och augusti uppdateras bloggen ganska lite, de

inlägg som visar bilder innehåller nu ingen text alls och många av inläggen handlar inte om *Femisex*.

6. Avslutning.

Jag kommer som avslutning diskutera de resultat jag fått fram genom min analys för att på så sätt kunna ge förslag kring vad som kan utvecklas inför framtida lanseringar i *Femisex*-serien. Dessa resultat handlar om en boklansering som redan ägt rum och en del av råden handlar därför om vad som kunde ha undvikits i just denna lansering. Målsättningen är dock att även de råd som specifikt handlar om skeenden i processen kring *Drift* ändå ska vara till nytta inför kommande lanseringar.

6.1 Slutdiskussion.

Till att börja med vill jag diskutera kring det faktum att en del mottagare(i form av recensenter) tyckte att *Drift* var för ”tam”. Det står på bokens omslag att det är en sexserie, detta nämns även ett flertal gånger på bloggen. Genom att sätta denna etikett på något så tror jag att man skapar vissa förväntningar hos mottagaren. Man väntar sig nog att boken ska innehålla och fokusera på sex. Detta kan bland annat förklaras genom att det inte funnits så mycket sexserier med ett feministiskt tänkande bakom tidigare (Detta var även en anledning till att *Femisex*-projektet startade, man ansåg alltså att det fanns ett behov för detta på marknaden). Jag tror personligen att många sätter likhetstecken mellan sexserie och porrserie. Har man väntat sig porr så är det förstaeligt att man finner *Drift* för tam, gällande det sexuella.

I flera recensioner nämndes att man blev mer underhållen än upphetsad av att läsa boken och att scenariona kändes mer kul än sexiga. Att detta ens ansågs viktigt att ta upp av skribenterna kan tolkas som att de hade väntat sig att bli upphetsade men att de istället blev underhållna och att detta på något sätt var en oönskad effekt. Liv Strömquist har sagt att en del verkade missa att boken faktiskt var menad att vara humoristisk och att det alltså var önskat att mottagarna skulle bli underhållna. Hon har även i intervjuer kallat boken ”*en underhållningsberättelse med mycket sexskildringar*”. Jag anser att det i och med ovan nämnda recensioner blir tydligt att alla inte har förstått det. En förklaring till detta kan vara hur de inblandade själva presenterat boken. Jag tycker det är positivt att Liv och de andra i kontakten med media sagt att boken har andra kvaliteter än det sexuella och att det inte är en porrserie. Dock tycks detta alltså inte ha gått fram till fullo hos mottagarna i media.

Att en del mottagare förväntat sig porr kan kanske delvis förklaras med att ett av citaten i recensionstexten(som dessutom är hämtat från bloggen) låter så här; ”*Hade andra än äckliga gubbar kunnat prata om och forma porren hade den sett bättre ut.*” Ett råd är att undvika liknande citat i pressmaterialet, som ju ofta är begränsat och kort. Det är därför viktigt att fokusera på det primära i det budskap man vill förmedla, porr var så vitt jag förstått inte en fundamental del av bokens budskap.

På bokens omslag står ”*Feministiska sexserier!*”. Detta är en laddad fras som jag tror hjälpt till att skapa de förväntningar som lett till att en del i slutändan tyckt att boken är för tam. Mitt förslag är att man ändrar på denna fras genom att försöka få in att serien i fråga även är tänkt att vara humoristisk och underhållande. Viktigt att förmedla är även att boken innehåller relationer och kärlek. Jag tror att det kan vara positivt att undvika ordet *sexserie* (av ovan nämnda skäl), och istället kalla det för ”*feministisk och sexig underhållning*”, ”*en sexig serie*” eller något liknande. Liknade fraser har nämnts av de inblandade i intervjuer men jag tror alltså att man måste vara mer tydlig gällande vilken genre man placerar *Drift* i även på bokomslag, i pressmaterial, blogg etc. Man bör även förtydliga vilken typ av feminism man avser, vilket jag diskuterar mer längre fram. Det är viktigt att hitta en balans mellan budskap, sex och humor och jag tror att det behövs mer fokus på underhållningen

och mindre på sexet i framtida *Femisex*-lanseringar, givetvis förutsatt att kommande böcker har ett liknande innehåll som *Drift. Femisex*-projektet är ju som jag förstått menat att främst göra feministisk och samtidigt erotisk underhållning i ett serieformat.

Här har ”slagorden” som använts i lanseringen en mycket viktig roll; ”*Kvinnliga Subjekt! Antimoral! Muskelösa män! Hälsosam Perversion! Queer Anarki!*”. Dessa ord har återkommit i presentationen av *Drift*, de återfinns både i pressmaterialet och på bloggen. Ett par recensioner reagerade särskilt på den utlovade perversionen som i deras tycke inte fanns i boken. Detta bidrar också till att boken kan uppfattas som tam, det flaggas för något som inte infrias. Jag har fått intrycket att de inblandade med perversionen menar att det i boken finns mycket som frångår heteronormen (som ju är ett centralt tema i handlingen) vilket gör användandet av detta ord mer förståeligt. Dock anser jag att det vore bättre att modifiera denna fras eftersom även ordet *perversion* (i likhet med *sexserie*) är ett ord som betyder mycket olika saker för olika mottagare. Oavsett vilken grundbetydelse ordet har så tror jag att en del tolkar ordet som något på gränsen till sjukt och onormalt medan andra kanske ser det som något som endast frångår den rådande sexuella normen.

Jag föreslår att man tar bort orden ”*Hälsosam perversion*” och behåller ”*Queer anarki*” eftersom de i sammanhanget syftar på samma sak, nämligen ett frångående från heteronormen och de regler som skapats genom ett patriarkat. De tre första delarna i slagordet anser jag ha infriats i boken och eftersom de även drar uppmärksamhet till sig så anser jag att de är bra som de är, dock i kombination med de förtydliganden jag efterfrågade i början på detta avsnitt (gällande mer fokus på underhållningen etc.), vilket kan tas upp i anslutning till slagorden.

Drift har som sagt presenterats som en *feministisk sexserie*. Jag anser att även detta ord är ett omdiskuterat begrepp som betyder olika saker för olika människor. För vissa har det till exempel en ganska negativ klang vilket jag tycker märks ofta i rådande samhällsdebatter. Det är också ett begrepp som under årens gång fått många förgreningar och delbetydelser, det finns till exempel särartsfeminism, likhetsfeminism, radikalfeminism, liberalfeminism, queerfeminism etc. I *Drifts* fall handlar det om *queerfeminism*, kort sagt ett budskap som handlar om att man ska försöka bryta sig fri från de regler som skapats av en heteronorm och genom ett patriarkat. Dock har detta inte förtydligats till fullo vilket märks i recensioner och intervjuer, skribenterna använder oftast ordet feminism utan prefixet queer. Ordet nämns dock på bokens omslag (baksidestext) vilket är positivt men begreppet tas inte upp i förlagets recensionstext, inte heller i något av pressmeddelandena. För att undvika missförstånd föreslår jag därför att man i framtida *Femisex*-lanseringar förtydligar än mer att budskapet är just queerfeministiskt. Detta begrepp omfattar dessutom mycket av bokens teman, framför allt frångåendet av heteronormen och genom att mer frekvent använda detta ord i lanseringen så tror jag att man kan slå två flugor i en smäll. Man undviker missförstånd gällande budskap samtidigt som man på ett enkelt sätt förmedlar bokens innehåll. I *Komika Magasins* recension sades det till exempel att det inte räcker med att vända på rollerna, göra mannen till objekt och kvinnan till subjekt, för att budskapet ska bli feministiskt. Jag tror att kommentarer som dessa och liknade alltså kan undvikas genom att använda begreppet Queerfeminism mer i presentationen av *Drift*, eftersom ordet i sig som sagt innefattar ett alternativ till heteronormen där mannen ofta är subjekt, kvinnan objekt och där det fokuseras på heterosexuella relationer.

Femisex vänder sig primärt till heterosexuella kvinnor och sekundärt till ”alla” i en målgrupp på ca 15-35 år och det tror jag minimerar risken för att det ska uppstå förvirring gällande vad detta begrepp betyder. Jag tror personligen att begreppet är känt i den aktuella målgruppen.

Ett annat ord som jag ställer mig tveksam till i sammanhanget är *Utopi*. Detta tog jag upp i kapitlet om de centrala temana i boken. Begreppet betyder *ett tänkt idealsamhälle*, och min personliga åsikt är att det för en del även betyder något ouppnåeligt och orealistiskt. I lanseringen av *Drift* används begreppet för att beskriva ett samhälle där alla tillåts leva ut sina sexuella lustar och preferenser utan att straffas för det, kanske framförallt kvinnor. Begreppet återfinns bland annat i recensionstexten. Tolkar man ordet utopi på ovan nämnda sätt så kan det nog lätt uppstå missförstånd eftersom personerna i boken betar sig på ett sätt som i dagens samhälle är varken orealistiskt eller ouppnåeligt. En kvinna som tar för sig sexuellt utan att straffas kan och bör inte anses som något utopiskt (i ovan nämnda betydelse). Jag föreslår inte att man ska ta bort detta begrepp i fortsatt lansering eftersom jag inte hittat något i mottagandet som visar att detta begrepp missuppfattas (i betydelsen att det inte tolkats som de inblandade planerat), dock kan en förklaring på detta möjligtvis vara att många mottagare i media inte stött på begreppet i sin kontakt med de inblandade. För att enkelt undvika eventuella framtida missförstånd gällande detta så anser jag dock att det är av stor vikt att begreppet förtydligas och förklaras mer när det används. Det bör alltså tydligt klargöras på vilket sätt man använder ordet utopi, kanske framför allt om det används i förlagets framtida pressmaterial.

Att analysera det eventuella bildapatiska mottagandet av *Drift* har varit en betydelsefull del av denna uppsats. Till att börja med var det av vikt att undersöka om det existerade ett sådant mottagande och jag fann i mina analyser av recensioner och intervjuer att så var fallet. Ett återkommande mönster i recensionerna var att det nämndes att *Drift* är tecknad i en femtiotalstil och att detta kontrasterar mot innehållet. Just denna kontrast tycks minst sagt ha varit vad recensenter tagit fasta på gällande format. *Nittonde Stolens* recension tar dock indirekt upp lite om samspelet mellan ord och bild när de diskuterar hur sexet visats i boken och Fredrik Strömberg nämner att Jan Bieleckis tecknande är vad som lyfter boken högt över andra i samma genre. Utöver detta handlar dock recensionerna uteslutande om formatet i förhållande till bokens budskap, serieformatet får inte stå som något eget utan nämns främst som kontrast till innehållet. Detta är enligt mig ett tydligt exempel på att boken fått ett bildapatiskt mottagande vilket samtidigt visar hur budskapet varit i fokus i medias mottagande. De flesta recensioner handlar som bekant om innehåll och budskap och även i intervjuerna ligger fokus på det feministiska budskapet, detta gäller även den intervju genomförd med Jan Bielecki som alltså är bokens tecknare.

Möjliga förklaringar till detta mottagande i media kan finnas i de inblandades presentation av *Drift*. Viktigt att nämna är dock att det givetvis kan finnas andra förklaringar till det bildapatiska mottagandet som till exempel olika tendenser i massmedia gällande förhållandet till serier etc. Jag fokuserar dock på hur förlaget själva kan ha bidragit till mottagandet eftersom det är det område de själva kan utveckla inför kommande boklanseringar.

Till att börja med är det tydligt att fokus även från förlagets sida ligger på innehåll och inte form i det pressmaterial som skickats ut som en del av lanseringen. I pressmeddelandena är till exempel det enda som egentligen nämns om formatet att det är tecknat i en femtiotalstil, utöver detta koncentreras det på innehåll och budskap men även på bloggen, Birgitta Stenberg etc. Även i recensionstexten fokuseras det på *Drifts* innehåll. Positivt är dock att man kort nämner något om Jans tecknarstil och berättarmetod. Det nämns även här att boken är tecknad i en femtiotalstil och intressant är att denna text indirekt även tar upp tidigare nämnda kontrast gällande form och innehåll; "*Mötet mellan stilarna revolutionerar såväl seriemediet som kulturen överhuvudtaget*".

Detta kan tolkas som att även förlaget anser att detta är formatets primära roll; att kontrastera mot innehållet för att skapa en effekt hos mottagaren. Det kan också vara en del av förklaringen till varför media reagerat bildapatiskt, de kan ha påverkats av

pressmaterialet och på så sätt gjort tolkningen att det är meningen att innehåll och budskap ska vara i fokus. Pressmaterialet är ju något som media förväntas ta del av under en boklansering och materialet skapar så att säga en förförståelse hos mottagaren. Genom att läsa pressmaterialet får man ett hum om vad man har att vänta av till exempel en bok och detta tror jag påverkar hur boken sedan tolkas och uppfattas.

I min kontakt med de inblandade har det klargjorts att man absolut inte vill att serieformatet ska hamna i skymundan av budskapet. Mitt konkreta förslag är därför att man har detta i tydlig åtanke inför producerandet av framtida pressmaterial. Att låta serieformatet få större plats i de texter som förlaget presenterar för media är en lätt åtgärd. Man kan till exempel låta tecknaren själv uttala sig i pressmeddelandet eller illustrera formatet genom bildexempel. Det viktiga är dock att vara medveten om att det som skrivs i pressmaterialet påverkar mottagandet.

En annan möjlig förklaring till det bildapatiska mottagandet kan hittas i intervjuerna. Det finns enligt mig ett mönster som visar att Liv Strömqvist ofta varit den som stått i fokus. Liv har på sätt och vis blivit synonym med bokens budskap medan Jan främst tycks ha fått symbolisera tecknandet. Detta kan givetvis förklaras med att Liv är den som skrivit manuset till boken men jag anser att detta bidragit till det bildapatiska mottagandet eftersom media fokuserat på Liv och bokens feministiska budskap utan att ställa särskilt många frågor om formatet till henne. En naturlig följd av detta blir då att fokus hamnar på innehållet. Jag är övertygad om att samtliga inblandade har önskat att även Jan Bielecki ska ha en naturlig plats i medias mottagande av boken och därför är det synd att det mest tycks ha fokuserats på hans roll som tecknare av Livs manus först och främst, och inte på hur han bidragit på andra sätt. Det nämns nämligen upprepade gånger att han fått bilda manuset på grund av att Liv Strömqvist inte ansett sig behärska denna teknik till fullo. Detta tas upp i intervjuerna i *Svenska dagbladet* och i *Trelleborgs Allehanda* och bidrar enligt mig till ett bildapatiskt mottagande. Hans roll i projektet förminskas av media och eftersom han fått stå som en symbol för serieformatet så förminskas även detta i mottagandet. Det hade varit önskvärt att mer frekvent ta upp till exempel den frihet han haft i bilda manuset och hur han regisserat figurerna genom sitt tecknande, det hade kanske förhindrat detta bemötande.

Detta handlar givetvis mer om medias attityd och inte så mycket om hur de inblandade förhållit sig till problematiken men jag tror ändå att det finns möjlighet att undvika ett sådant här mottagande, det vill säga om en liknande situation skulle uppstå igen. Nästa bok i *Femisex*-serien kommer även den att göras av Liv och Jan och det gör givetvis råd kring detta extra relevanta. Övriga lanseringar kommer kanske innehålla en författare som även bilda serien men skulle så inte vara fallet så tror jag att det är av stor vikt att försöka bemöta pressen ”i samlad trupp”. Jag tror att det i det här fallet hade varit positivt om fler intervjuer genomförts med både Jan och Liv tillsammans och om det tydliggjorts för media och journalister att de bägge hade en lika viktig roll i skapandet av *Drift*, detta kan förlaget flagga för redan i pressmaterial och liknande. Det bör alltså betonas att slutprodukten är ett gemensamt projekt genomfört av två personer på samma nivå. Detta gjorde dock förlaget till viss del inför den aktuella lanseringen men med tanke på hur media reagerat så föreslår jag att man förtydligar detta ännu mer i framtida liknande bokprojekt.

Serieformatet tycks till viss del hamna i skymundan även på bloggen. Under bloggens första månader är inläggen jämnt fördelade mellan format och innehåll. Det är även tydligt uppdelat; Liv skriver om innehåll och Jan om format. Detta kan förklara varför denna uppdelning även var framträdande i media. Övriga inblandade skriver om allt möjligt, rörande innehåll, form och även inlägg som inte berör projektet, där råder alltså ingen uppdelning. Jag tycker dock att bloggen håller en hög nivå både gällande *Drifts* innehåll och gällande form. Det som främst bör utvecklas enligt mig är *hur* serieformatet presenteras

i inläggen. Tittar man igenom bloggen så ser man att det finns en tydlig tendens gällande detta; bilder ur *Drift* publiceras ofta utan förklarande text. Under de första månaderna finns någon enstaka text i anslutning till bilderna men detta minskar sedan. Utdrag ur boken visas alltså utan att det förklaras närmre vad det egentligen ska föreställa och förmedla. Jag anser att det vore intressant för mottagarna att få veta hur Jan (och kommande tecknare) tänkt kring det som förmedlas genom bilderna och hur de funderat kring bildlösningar, text etc. Det primära är att genom bloggen tydligt visa att formatet är lika viktigt som innehållet och ett sätt att göra detta är alltså genom att berätta mer kring det som visas i bilder, detta tror jag kommer leda till att risken för ett bildapatiskt mottagande minskar. Detta gäller även avdelningen *Fan-Art* där olika serietecknare fått ge sin bild av *Femisex*-projektet. En del av dessa bilder har publicerats tillsammans med intervjuer med tecknarna, dessa intervjuer har dock oftast handlat om annat än *Femisex*. Ett förslag är att man i framtiden även intervjuar dem om hur de tänkt kring sina bilder av projektet.

Utöver detta så tycker jag att de inblandade i stort sett har lyckats skapa en bra blogg där man får en fin bild av *Drift* och *Femisex*-projektet. Jag kommer som avslutning på detta kapitel ge konkreta råd på hur denna kan utvecklas ytterligare.

Ett annat kommunikationsproblem som nämndes i min initiala kontakt med de inblandade var enligt dem att vissa mottagare verkar ha uppfattat det som att mannen förlöjligades i *Drift*. Detta har i så fall gällt objektifieringen av mannen. Hur detta tema förmedlats visade jag i kapitel 4.1.2 och 4.2.2.

Jag har inte hittat något som tydligt visar att detta tema uppfattats som förlöjligande i min analys av intervjuer och recensioner. I *Dikt och tankars* recension sägs det att mannen inte förlöjligas i *Drift*. Några recensioner (till exempel *Arbetarbladet*) fokuserar på objektifieringen av mannen men de nämner inte detta i negativa ordalag enligt mig. *Komika Magasin* är negativa till hur detta tema presenterats (de uppfattar det inte som feministiskt) men de säger inget om att det skulle vara förlöjligande. *Sydsvenskan* ställer frågan; ”Kände du någonsin att mannen i din berättelse var löjlig, till exempel när han poserar naken?”, men det behöver inte nödvändigtvis uppfattas som att skribenten uppfattat det som så att mannen verkligen har förlöjligats i boken. Jag har alltså inte hittat några mönster i medias mottagande som tyder på att objektifieringen av mannen uppfattas som förlöjligande. De inblandade har dock upplevt det så och därför är det ändå relevant att ge ett råd kring hur detta kan undvikas i framtiden.

Det nämns redan i recensionstexten att objektifieringen inte ska ses som något negativt och det tror jag är ett bra sätt för att undvika misstolkningar av *Femisex* budskap.

Jag tror det viktigaste utöver detta är att fokusera på att objektifieringen av mannen och subjektifieringen av kvinnan ska vara till gagn för *båda* könen, det handlar alltså inte endast om kvinnan. Det finns nämligen enligt mig en tendens till att kritisera modern feminism för att fokusera alltför mycket på kvinnan och därmed glömma bort mannen. Detta kan undvikas genom att i intervjuer, pressmaterial, på bloggen etc. tydliggöra att omkastandet av de traditionella könsrollerna alltså är till fördel för alla. Intressant att nämna som en parentes är att eventuell kritik mot en skildring av mannen på det här viset är ett tydligt exempel på att sådana berättelser behövs. Att uppfatta det som förlöjligande att en man intar rollen som objekt (alltså kvinnans traditionella roll i många sexskildringar) visar enligt mig att det faktiskt existerar en sexuell och kanske påtvingad norm för hur man ska bete sig.

Kolik Förlag gjorde huvuddelen av sin lansering av *Drift* på *Femisex*-bloggen. Blogg är ett bra val av medium med tanke på projektets målgrupp. Jag har tidigare tagit upp hur risken för ett bildapatiskt mottagande kan minskas genom bloggen och jag kommer nu diskutera kring hur bloggen kan utvecklas gällande andra områden. Det viktigaste att komma ihåg är

att den måste ”hållas igång”. Det blev genom min analys tydligt att bloggen ibland inte uppdaterades särskilt regelbundet. I januari 2007 publicerades till exempel endast fem inlägg, detta var dessutom bara några månader innan boken släpptes, alltså en illa vald tidpunkt att inte hålla bloggen igång. Även under sommaren publicerades relativt få inlägg. Att uppdatera ofta är mycket viktigt när man har en blogg, något som jag tog upp i kapitel 3.2 1. Detta måste göras för att upprätthålla intresset hos läsarna och för att skapa en relation med dem. Jag föreslår därför att man inför framtida lanseringar lägger fokus på att uppdatera bloggen ofta. Ett inlägg behöver inte ta lång tid att skriva och med lite planering kan bloggen hållas uppdaterad med minimal ansträngning. Det är svårt att ge konkreta råd på vad som ska skrivas men av vikt är dock att det som skrivs i anslutning till ett boksläpp främst på något sätt berör projektet. Har man ont om tid kan man till exempel publicera en länk till något som rör lanseringen i fråga.

I min analys märktes det att det under vissa månader skrevs mycket som inte hade med *Femisex* att göra. I augusti handlade till exempel endast två av sju inlägg om *Drift*.

Detta kan vara positivt för att skapa en personlig ton på bloggen, vilket nog var fallet här eftersom det mest skrevs om saker som på ett eller annat vis var relaterat till förlaget och de inblandade vilket skapade en sorts ”familjekänsla”, det viktiga är dock att detta inte sker på bekostnad av projektet som ju ska vara i fokus. Det ska tydligt framgå att bloggen främst handlar om *Femisex*, om så är fallet kan man skriva om annat med. Dock anser jag som sagt att man precis innan, under och efter en boklansering bör koncentrera sig på inlägg som berör projektet, att publicera inlägg om annat är inte till gagn för lanseringen. Problemet här tycks ha varit att bloggen stundtals även fungerat som en sorts informationssida för vad som händer med förlaget. Detta behöver inte vara negativt men för framtida lanseringar så föreslår jag att förlaget lanserar en blogg eller hemsida som fungerar övergripande för deras verksamhet just för att *Femisex* inte ska försvinna bland andra inlägg. Skulle detta inte gå ett genomföra på grund av till exempel tidspress så föreslår jag (som tidigare nämnts) att man åtminstone ser till att bloggen handlar om *Femisex* och inget annat under och i anslutning till lanseringar.

6.2 Sammanfattning av förslag.

- Boken ska inte lanseras som en ”*feministisk sexserie*”.
- Begreppet ”*Hälsosam perversion*” bör inte vara en del av *Femisex*-projektets slagord.
- Feminism ska ändras till *Queerfeminism*.
- Tolkningen av ordet *Utopi* bör förtydligas i fortsatt lansering.
- Serieformatet bör få mer plats i pressmaterialet.
- Tecknarens roll i projektet ska klargöras i kontakten med media.
- Intervjuer bör genomföras i ”samlad trupp”.
- Serieformatet bör presenteras med mer text på *Femisex*-bloggen.
- Intervjuerna i anslutning till *Fan-Art* bör fokusera mer på *Femisex*.
- Det ska klargöras att objektifiering av mannen och subjektifiering av kvinnan gagnar *båda* könen.
- Bloggen ska uppdateras oftare.
- Precis innan, under och efter en boklansering ska bloggen huvudsakligen, helst uteslutande, handla om den aktuella boken och *Femisex*.

6.3 Råd för fortsatt forskning.

Jag har i denna uppsats fokuserat på mottagandet i media och de kommunikationsproblem som uppstått gällande presentationen av *Drift*. Detta tillvägagångssätt har jag valt eftersom de inblandade uttryckt ett önskemål om detta, det har även varit en personlig preferens att koncentrera mig på media. Detta på grund av personligt intresse men även som en övning inför framtida yrken. Tidsbrist och utrymmesskäl är andra förklaringar till denna uppsats upplägg. Jag vill dock som avslutning ge några råd till den som vill fortsätta undersöka detta område. Ett sätt att analysera en boklansering är genom att koncentrera sig på läsare genom att till exempel genomföra kvantitativa eller kvalitativa undersökningar gällande hur de uppfattat bokens budskap, innehåll, form etc. Man kan även fokusera på att analysera tendenser inom svensk/utländsk kulturjournalistik gällande hur denna förhållit sig till serier och grafiska romaner historiskt sett fram till idag. Ett annat tips är att koncentrera sig på hur feministiska skildringar av sex genom ett serieformat ser ut idag och på så sätt jämföra *Drift* med dessa.

7. Källförteckning

Litteratur:

- Andreasson, J (Medarbetare)(1986) *Boken om serier*. Stockholm: Hammarström & Åberg
- Bergström, B. (1998) *Effektiv visuell kommunikation*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Frankel, A. (2005) *Bloggar som marknadsföring: en snabbguide*. Malmö: Liber
- McCloud, S. (1994) *Understanding comics: the invisible art*. New York: HarperCollins Publishers
- Saraceni, M. (2003) *The language of comics*. London: Routledge
- Strömqvist, L. & Bielecki, J. (2007) *Drift*. Hägersten: Kolik Förlag
- Widengren Hammarskiöld, G. & Pettersson, Lars E. (2001) *Förlagsboken*. Stockholm: Ordfront
- Wikström, B.(2005) *Den skapande läsaren - hermeneutik och tolkningskompetens*. Lund: Studentlitteratur
- Ödman, P-J.(1994) *Tolkning förståelse vetande*. Göteborg: Norstedts förlag

Artiklar och övriga texter:

- Andrén, E. (070512) *The female gaze*, www.dagensbok.com
- Askergård, J. (070501) . *Sex på buss*. Arbetaren
- Chukri, R.(070421) *Med liv och lust*. Sydsvenskan
- Dixelius, K. (070503) *Matrosen förvandlad till objekt*. Arbetarbladet
- Granroth, M.(070904) *Komika Magasin*
- Göransson, K. (070511) *Queer anarki i serieform*. www.klubbidyll.se
- Kalmteg, L.(070429) *Från sparkar på patriarkatet till skönlitterära skildringar*. Svenska dagbladet
- Strömberg,F. (070607) www.Sekventiellt.se
- Thulin, L. (070112) *Serialalbum tar form på nätet*. Trelleborgs Allehanda
- Dikt och tankar (070717) www.diktochtankar.blogspot.com
- Helsingborgs Dagblad (070218) *Driftig tecknare sätter kvinnan i centrum*.
- Nittonde stolen (070516) *På drift från kuk och sprut*. www.nittondestolen.se
- Recensionstext och Pressmeddelanden. www.femisex.blogspot.com

8. Bilagor

8.1 Bildrutor från *Drift*.

Det humoristiska anslaget (4.2.1).

Objektifisering av mannen sett ur en bildkommunikativ aspekt: Fotograferingen i skogen(4.2.2).

Maktperspektivet sett ur en bildkommunikativ aspekt: Robert och Sigrid (4.2.3).

HON BARA LÅG NED OCH
GNYDDE. DET VAR SJUKT.

HON VAR INTE ENS ARG.
HON BARA LÅG DÄR.

SOM ETT RÅDJUR SOM
BLIVIT PÅKÖRD AV EN BIL.

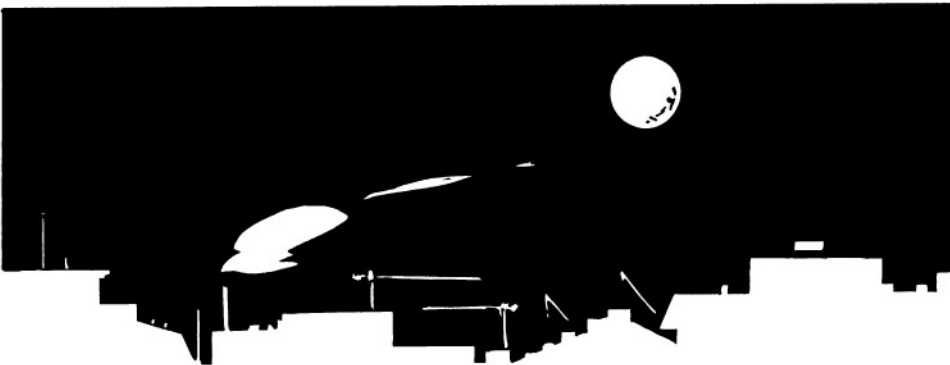
Maktperspektivet sett ur en bildkommunikativ aspekt: Pyret och Lena(4.2.4).

JAG VISSTE ATT HON SKULLE ARBETA
PÅ FREDAGEN. JAG VAR TVUNGEN ATT
GÅ DIT FÖR ATT TRÄFFA HENNE IGEN.

NATTEN INNAN KUNDE
JAG INTE SOVA.

Frångåendet av heteronormen: Smörgåsförsäljaren(4.2.5).

Bilaga 2.

Intervjufrågor.

Här följer en presentation av de frågor jag ställde till de inblandade. Av etiska skäl visar jag inte svaren på frågorna. Viktigt att nämna är att jag utöver dessa intervjutillfällen haft kontakt med informanterna för att på så sätt kunna komplettera med spontana frågor som dykt upp under processens gång.

Fabian Göransson:

Vilken är din roll i *Femisex*projektet?

Vad har du för erfarenhet på det här området?

Hur uppstod *Femisex*projektet?

Vilken sorts feministiskt budskap finns i *Drift*?

Vem vänder sig *Drift* till?

Hur marknadsfördes *Drift*?

Hur upplever du att *Drift* mottogs av media och läsare?

Stötte ni på svårigheter/utmaningar under lanseringsprocessen? I så fall vad?

Finns det någon del i *Drift* som du tycker passar extra bra att analysera ur en bildkommunikativ aspekt?

Har ni påbörjat arbetet med *Drift 2*?

Jan Bielecki:

Vilken är din roll i *Femisex*projektet?

Vad har du för erfarenhet på det här området?

Varför är detta projekt viktigt för dig?

Hur upplever du att processen med att bilda Livs manus gick?

Vilka fördelar ser du med att förmedla ett feministiskt budskap genom Starletestetik?

Vad betyder ordet Starletestetik för dig?

Vilken sorts feministiskt budskap handlar det om?

Hur upplever du att *Drift* togs emot av media och läsare?

Var det något du tyckte var utmanade under lanseringen?

Vilken bild tror du att media fick av projektet och Kolk Förlag. Gick budskapet fram? Anser du att medias bild stämmer med din egen, och den bild du ville förmedla under lanseringen?

Finns det någon del i *Drift* som du tycker passar extra bra att analysera ur en bildkommunikativ aspekt?

Liv Strömqvist:

Vilken är din roll i *Femisex*projektet?

Vad har du för erfarenhet på det här området?

Varför är detta projekt viktigt för dig?

Vilken sorts feministiskt budskap handlar det om?

Varför gör ni det i serieformat?

Finns det någon del i *Drift* som du tycker passar extra bra att analysera ur en bildkommunikativ aspekt?

Vem vänder sig *Drift* till?

Hur marknadsfördes *Drift*?

Hur upplever du att *Drift* togs emot av media och läsare?

Var det något du tyckte var utmanade under lanseringen?

Var det något i lanseringen som kändes lättare än vad du väntat dig?

Vilken bild tror du att media fick av projektet och Kolik Förlag?

Anser du att medias bild stämmer med din egen, och den bild du ville förmedla under lanseringen?

Har ni påbörjat arbetet med *Drift 2*?

Är det något i ni vill utveckla och förbättra inför lanseringen av *Drift 2*?

